

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

DĚTI SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI V PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVĚ

Diplomová práce

Studijní program: N7506 – Speciální pedagogika
Studijní obor: 7506T002 – Speciální pedagogika

Autor práce: **Ing. Renata Rydvalová**
Vedoucí práce: doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CSc.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ing. Renata Rydvalová**
Osobní číslo: **P14000927**
Studijní program: **N7506 Speciální pedagogika**
Studijní obor: **Speciální pedagogika**
Název tématu: **Děti se speciálními vzdělávacími potřebami v předškolní výchově**
Zadávající katedra: **Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl diplomové práce: Zjistit podmínky pro integraci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v mateřských školách v Libereckém kraji.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Metody: Pozorování, explorační metody.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- BAZALOVÁ, B., 2006. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v zemích Evropské unie a v dalších vybraných zemích. 1. vyd. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity. ISBN 80-210-3971-X.
- CHVÁTALOVÁ, H., 2001. Jak se žije dětem s postižením: problematika pěti typů zdravotních postižení. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-588-1.
- CHVÁTALOVÁ, H., 2012. Jak se žije dětem s postižením: po deseti letech. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0086-4.
- ČÁP, D., et al., 2009. Výchovné poradenství-meritum. Praha: Wolters Kluwer ČR. ISBN 978-80-7357-498-5.
- KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, L., 2004. Edukace dětí se speciálními potřebami v raném a předškolním věku. 1. vyd. Brno: Paido. ISBN 80-7315-063-8.
- MICHALÍK, J., 2002. Škola pro všechny je když, aneb Integrace je když. Vsetín: ZŠ Integraf. ISBN 80-238-9885-X.
- OPAŘILOVÁ, D., 2006. Pedagogicko-psychologické poradenství a intervence v raném a předškolním věku u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-3977-9.
- PEŠATOVÁ, I., 2007. Úvod do integrativní speciální pedagogiky. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-268-5.
- PRŮCHA, J., 1999. Vzdělávání a školství ve světě. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-290-4.

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CSc.

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání diplomové práce:

23. dubna 2014

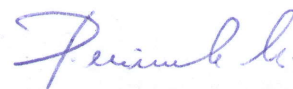
Termín odevzdání diplomové práce:

24. dubna 2015

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

PaedDr. ICLic. Michal Podzimek, Th.D, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 23. dubna 2014

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 5.4.2015

Podpis:

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé diplomové práce doc. PhDr. Bohumilu Stejskalovi CSc. za poskytnutí odborných rad, za věcné připomínky, ochotu a vstřícný přístup během zpracování této práce.

Velké poděkování náleží i celé mé rodině za podporu, trpělivost a povzbuzování po dobu mého studia.

Anotace

Název diplomové práce:

Děti se speciálními vzdělávacími potřebami v předškolní výchově

Jméno a příjmení autora: Ing. Renata Rydvalová

Akademický rok odevzdání diplomové práce: 2014/2015

Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CSc.

Anotace:

Předložená diplomová práce se zabývá zhodnocením podmínek pro integraci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v běžných třídách mateřských škol v Libereckém kraji.

Předmětem výzkumu této diplomové práce je dítě se speciálními vzdělávacími potřebami a jeho začlenění do předškolního vzdělávání. Tomu však předchází vytvoření celé řady určitých podmínek, bez nichž není možné dítě do běžného předškolního zařízení úspěšně integrovat.

Cílem diplomové práce je nalézt odpověď na tyto výzkumné otázky:

Jsou běžné mateřské školy schopné poskytnout integrovaným dětem se speciálními vzdělávacími potřebami stejné podmínky pro edukaci jako mateřské školy speciální? Pokud ne, jaké jsou tedy hlavní překážky.

Práce je rozdělena na část teoretickou a empirickou.

V teoretické části diplomové práce se zabýváme vymezením jednotlivých pojmů a teoretickými východisky. V empirické části je představen průzkum založený na metodě studia dokumentace a dále na metodě kvalitativního šetření mezi pedagogickými pracovníky (ředitelé a ředitelky 54 mateřských škol v Libereckém kraji) formou řízených rozhovorů a kvantitativního šetření formou dotazníků mezi dvaceti rodiči dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

Výsledky empirické části prokázaly, že podmínky pro integraci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v běžných mateřských školách nejsou naplněny.

Klíčová slova:

integrace, vývoj vztahu společnosti k integraci, podmínky integrace, legislativa ve vztahu k integraci, předškolní výchova

Annotation

Title of diploma thesis:

Children with special educational needs in preschool education

Name and surname: Ing. Renata Rydvalová

Academic year of submission of the diploma thesis: 2014/2015

Supervisor: doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CSc.

Annotation:

This diploma thesis evaluates the conditions for integration of children with special educational needs in regular kindergarten classes in the region of Liberec.

The research subject of this thesis is a child with special educational needs and the child's integration in preschool education. However, integration shall be preceded by provision of several specific conditions without which it is not possible to successfully integrate a child in a preschool facility.

The thesis aims to answer the following research questions:

Are regular kindergartens able to provide the same conditions for education of integrated children with special needs as special kindergartens? If not, what are the main obstacles?

The work is divided into theoretical and empirical parts.

The theoretical part of the diploma thesis deals with the determination of individual concepts and theoretical solutions.

The empirical part presents a survey which is based on documentation study method and on method of qualitative research among teaching staff (directors of 54 kindergartens in the Liberec region) performed via structured interviews and qualitative survey questionnaires submitted to twenty parents of children with special educational needs.

Results of the empirical part have shown that conditions for integration in regular kindergartens are not being met.

Key words: Integration, development of integration in the society, integration conditions, legislation in relation to integration, preschool education

OBSAH

OBSAH.....	7
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ	8
SEZNAM TABULEK	9
SEZNAM TABULEK	9
SEZNAM GRAFŮ	10
ÚVOD.....	11
TEORETICKÁ ČÁST	13
1 Vymezení pojmů.....	13
1.1 Předškolní výchova	13
1.1 Děti se speciálními vzdělávacími potřebami	15
1.3 Vztah společnosti k osobám se speciálními vzdělávacími potřebami	17
1.4 Podmínky pro integraci	21
EMPIRICKÁ ČÁST	27
2 Cíl empirické části	27
3 Metody výzkumu	28
4 Vlastní výzkum a interpretace jeho výsledků	29
4.1 Údaje získané studiem dokumentace	29
4.2 Řízené rozhovory s pedagogickými pracovníky	36
4.4 Názory rodičů dětí se speciálními vzdělávacími potřebami	49
5 Shrnutí výsledků empirické části a diskuse	59
ZÁVĚR	73
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	75
SEZNAM PŘÍLOH.....	79

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ

ADHD	Attention Deficit Hyperactivity Disorder
ČR	Česká republika
HDP	Hrubý domácí produkt
ICL	International Classification of Functioning, Disability and Health
ICIDH	International Classification of Impairments, Disabilities and Handicaps
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠ	Mateřská školy
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
OECD	Organisaton for Economic Co-operation and Development
PPP	Pedagogicko – psychologická poradna
SPC	Speciálně – pedagogické centrum
SŠ	Střední školy
UNICEF	United Nations Children’s Fund
VOŠ	Vyšší odborná škola
WHO	World Health Organization
ZŠ	Základní škola

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Vývoj počtu tříd a dětí v předškolním vzdělávání

Tabulka č. 2 Počty dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v MŠ v Libereckém kraji

Tabulka č. 3 Počty dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v MŠ, ZŠ a SŠ v Libereckém kraji

Tabulka č. 4 Děti vyžadující speciální vzdělávání v mateřských školách podle druhu postižení a způsobu integrace v Libereckém kraji

Tabulka č. 5 Přehled klientů pedagogicko-psychologických poraden

Tabulka č. 6 Přehled klientů speciálně pedagogických center

Tabulka č. Přehled klientů speciálně pedagogických center podle druhu postižení

Tabulka č. 8 Typ zařízení, ve kterém respondent působí

Tabulka č. 9 Velikost zařízení, ve kterém respondent působí

Tabulka č. 10 Formy speciálního vzdělávání v zařízení, ve kterém respondent působí

Tabulka č. 11 Podíl dětí, které by z pohledu respondenta bylo možné ze zařízení, ve kterém respondent působí individuálně integrovat

Tabulka č. 12 Názory pedagogických pracovníků na dostupnost diagnostiky

Tabulka č. 13 Čekací doba k vyšetření dítěte ve školském poradenském zařízení

Tabulka č. 14 Frekvence kontrolních šetření pracovníků školských poradenských zařízení

Tabulka č. 15 Názory pedagogických pracovníků na kritéria pro zohlednění integrace

Tabulka č. 16 Názory pedagogických pracovníků na kritéria nevhodnosti integrace

Tabulka č. 17 Názory pedagogických pracovníků na odmítavý postoj k integraci

Tabulka č. 18 Názory pedagogických pracovníků na míru připravenosti mateřských škol na integraci

Tabulka č. 19 Typ vzdělávacího zařízení, které dítě respondenta navštěvuje

Tabulka č. 20 Názory rodičů na dostupnost školské diagnostiky

Tabulka č. 21 Čekací doba k vyšetření dítěte ve školském poradenském zařízení

Tabulka č. 22 Frekvence kontrolních šetření pracovníků školských poradenských zařízení

Tabulka č. 23 Názory rodičů na kritéria pro zohlednění integrace

Tabulka č. 24 Názory rodičů na kritéria nevhodnosti integrace

Tabulka č. 25 Názory rodičů na odmítavý postoj k integraci

Tabulka č. 26 Názory rodičů na míru připravenosti mateřských škol na integraci

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 Názory pedagogických pracovníků na kritéria pro zohlednění integrace

Graf č. 2 Názory pedagogických pracovníků na kritéria nevhodnosti integrace

Graf č. 3 Názory pedagogických pracovníků na odmítavý postoj k integraci

Graf č. 4 Názory pedagogických pracovníků na míru připravenosti mateřských škol na integraci

Graf č. 5 Názory rodičů na kritéria pro zohlednění integrace

Graf č. 6 Názory rodičů na kritéria nevhodnosti integrace

Graf č. 7 Názory rodičů na odmítavý postoj k integraci

Graf č. 8 Názory rodičů na míru připravenosti mateřských škol na integraci

ÚVOD

Předložená diplomová práce si klade za cíl zhodnotit podmínky pro integraci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v běžných třídách mateřských škol v Libereckém kraji.

Téma bylo zvoleno s ohledem na celospolečensky velice aktuální a diskutovanou otázku integrace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do hlavního vzdělávacího proudu.

Předmětem výzkumu této diplomové práce je problematika začlenění dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami do předškolního vzdělávání. Aby byl takový způsob předškolního vzdělání reálný, je nezbytné vytvořit celou řadu určitých specifických podmínek, bez nichž není možné dítě do běžného předškolního zařízení úspěšně integrovat. Otázkou tedy je, zda jsou vůbec běžné mateřské školy v současné době opravdu schopné takovéto podmínky dětem s postižením poskytnout.

Zkoumaná problematika a nezbytnost jejího řešení v aktuálních podmínkách vychází z poznatků autorky diplomové práce, která působí jako pedagogický pracovník v mateřské škole.

Přístup, z kterého provedený výzkum vychází, odráží nejlépe následující citát Opravilové (Opravilová, 1985, str. 72). *„Mateřská škola celým svým uspořádáním nepředstavuje nic víc a nic míň než život sám, se svou dramatičností, dynamikou i funkční logikou. V zájmu jednoty teorie a praxe je proto třeba učinit mateřskou školu přirozeným životním prostředím v pravém slova smyslu, nikoli provizoriem, v němž dítě přečkává dobu mimo domov a dobu, než bude moc i vstoupit do školy.“*

Cílem diplomové práce je nalézt odpověď na tyto výzkumné otázky:

Jsou běžné mateřské školy schopny poskytnout integrovaným dětem se speciálními vzdělávacími potřebami stejné podmínky pro edukaci jako mateřské školy speciální?
Pokud ne;

Jaké jsou hlavní překážky pro integraci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do běžné třídy mateřské školy?

Práce je rozdělena na část teoretickou a empirickou.

V teoretické části diplomové práce jsou vymezeny jednotlivé pojmy a teoretická východiska, z kterých vycházel provedený výzkum.

V empirické části jsou představeny výsledky výzkumu, založeného na využití metody studia dokumentace s navazujícím kvalitativním šetření mezi pedagogickými pracovníky (ředitelé a ředitelky 54 mateřských škol v Libereckém kraji) formou dotazníkového výzkumu doplněného realizací řízených rozhovorů a kvantitativního šetření formou dotazníků mezi dvaceti rodiči dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

Smyslem takto komplexní metody, která se zabývá jak výzkumem na straně poskytovatelů vzdělávání, tak také rodičů dětí - uživatelů bylo, co nejobektivněji vyhodnotit podmínky pro integraci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných tříd mateřských škol v Libereckém kraji, který je statisticky srovnatelný s ostatními kraji České republiky. S výsledky provedeného výzkumu je však třeba pracovat uvážlivě, především vzhledem ke specifikům vyplývajícím z geografických podmínek zkoumaného kraje (příhraniční).

TEORETICKÁ ČÁST

1 Vymezení pojmů

Jak již bylo řečeno v úvodu, předmětem výzkumu je dítě se speciálními vzdělávacími potřebami a jeho začlenění do předškolního vzdělávání.

V této kapitole si vymežíme jednotlivé základní pojmy, kterými jsou:

- Předškolní výchova
- Děti se speciálními vzdělávacími potřebami
- Vztah společnosti k osobám se speciálními vzdělávacími potřebami
- Podmínky pro integraci

1.1 Předškolní výchova

Právo všech osob na vzdělání je ukotveno v Listině práv a svobod a v ústavě české republiky.

Stěžejním východiskem pro uplatňování tohoto práva je nerozlišování na děti se speciálními vzdělávacími potřebami a děti intaktní, chápání osobnosti člověka jako celku a nikoli se zřetelem pouze na jeho postižení.

Výchova a vzdělávání osob se speciálními vzdělávacími potřebami je celoživotním procesem, mezi jehož první články patří i účast na předškolním vzdělávání. To zde však neplní pouze funkci vzdělávací, nýbrž i sociální a diagnostickou (Pipeková, 2006, s. 34).

Jeho cílem je poskytnout bezpečné, podnětné a s ohledem na postižení pokud možno co nejméně omezující prostředí.

V období předškolního věku dochází u dítěte k významnému rozvoji v oblasti poznávacích procesů, myšlení a socializace. Právě u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami může v těchto oblastech docházet k deficitům způsobených nedostatkem nebo nevhodností podnětů, což může mít za následek omezení v získávání zkušeností, a tím ovlivnit další vývoj dítěte.

Významnou úlohu zde sehrává pedagogická diagnostika, která je v předškolních

zařízeních prováděna. Jedná se o proces pozorování a průběžného vyhodnocování fyzické, psychické a sociální úrovně dítěte. Takto získané výstupy jsou cennými východisky pro další vhodné edukační působení na dítě (Vítková, 2004, s. 184).

Ke shrnutí cílů předškolní výchovy do jedné výstižné věty, použijeme citaci dle Opravilové (Opravilová, 1985, s. 104):

„Cíle předškolní výchovy (...) můžeme tedy chápat jako soubor požadavků a nároků, které život v současném období vývoje společnosti na dítě předškolního věku klade.“

V dalších odstavcích své publikace Opravilová uvádí, že v předškolním věku získané sociální návyky a postoje jsou pro adaptaci dítěte na základní školu mnohem významnější, než vědomosti, se kterými děti do školy vstupují (Opravilová, 1985, s. 105).

Současná snaha o začlenění dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do běžného školského systému je v naší společnosti velice aktuálním trendem.

Jedná se však o problematiku velice složitou. I přes veškerá pozitiva, která s sebou začlenění dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami do kolektivu dětí intaktních přináší, existují i případy, ve kterých je integrace kontraindikována.

Z tohoto důvodu je třeba velice pečlivě zvážit, zda druh a hloubka postižení nevyžadují spíše odbornou speciálně pedagogickou péči, kterou prostřednictvím speciálních metod a přístupů dítěti může poskytnout síť speciálních škol.

Socializace dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami do kolektivu nemusí být bezproblémová. Specifika v edukaci kladou požadavky nejen na osobnost učitele, nýbrž i na jeho kompetence v oblasti speciální pedagogiky.

Je nutné, aby byl učitel připraven a schopen vytvořit takové sociální prostředí, ve kterém integrované dítě s dětmi intaktními bude vytvářet přátelské vztahy, bude se podílet na všech aktivitách a společně vytvoří opravdový kolektiv.

1.1 Děti se speciálními vzdělávacími potřebami

V prvé řadě je třeba si uvědomit, že pro osobu s postižením je uplatnění ve společnosti značně ztíženo, a to především z důvodu částečné nebo úplné neschopnosti naplnění svých vlastních životních potřeb v důsledku svého postižení. Takovýto člověk je omezen v plnění svých sociálních rolí, které by za „normálních“ okolností plnil.

Mezi bezesporu nejvýznamnější dokumenty upravující práva osob se speciálními vzdělávacími potřebami na mezinárodní úrovni patří Úmluva Organizace spojených národů o právech osob se zdravotním postižením, ke které se Česká republika v roce 2007 připojila.

V článku 1 tato Úmluva stanoví, že osoby se zdravotním postižením zahrnují: *osoby mající dlouhodobé fyzické, duševní, mentální nebo smyslové postižení, které v interakci s různými překážkami může bránit jejich plnému a účinnému zapojení do společnosti na rovnoprávném základě s ostatními.*

Z textu článku 1 dále vyplývá, že se Úmluva vztahuje na osoby, *kteře v souvislosti se svým postižením čelí nejrůznějším překážkám ve všech oblastech života a nemohou plně užívat svá základní lidská práva* (MPSV 2011).

V dokumentu International Classification of Impairments, Disabilities and Handicaps (ICIDH) *Mezinárodní klasifikace poruch, postižení a handicapů*, který v roce 1980 publikovala Světová zdravotnická organizace (WHO), jsou definovány čtyři typy postižení:

- **porucha (disorder)** je medicínsky definovaný stav nebo nemoc,
- **postižení (impairment)** je definována jako funkční nebo orgánová ztráta či abnormalita lidského těla,
- **omezení (disability)** je omezení či ztráta člověka vykonávat určité aktivity nebo zvyklosti, které lze považovat za obvyklé, normální,

- **handicap** je potom omezení sociálního charakteru, které člověk zažívá v důsledku svého postižení. Jedná se tedy o dimenzi vztahu mezi zdravotně postiženým člověkem a jeho okolím.

Revize tohoto dokumentu nazvaná International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) *Mezinárodní klasifikace funkčnosti, postižení a zdraví* byla zveřejněna v roce 2001. Tento aktuální koncept vychází z komplexnějšího pojetí zdravotního postižení. Postižení je zde chápáno jako zastřešující pojem zahrnující jak funkční či orgánovou poruchu lidského těla nebo psychickou poruchu lidské osobnosti, tak i jeho sociální dopad.

Samotná oblast vzdělávání osob se speciálními vzdělávacími potřebami je ukotvena v Zákoně č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), který v § 16 definuje osoby se speciálními vzdělávacími potřebami následovně:

Jedná se o osoby:

- se zdravotním postižením,
- se zdravotním znevýhodněním,
- se sociálním znevýhodněním (Zákon č. 561/2004 Sb., § 16).

Školský zákon specifikuje pojem zdravotní postižení, zdravotní a sociální znevýhodnění v dalších odstavcích následovně:

Zdravotním postižením je pro účely tohoto zákona mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování.

Zdravotním znevýhodněním je pro účely tohoto zákona zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání.

Sociálním znevýhodněním je:

- rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy,
- nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova, nebo
- postavení azylanta a účastníka řízení o udělení azylu na území České republiky podle zvláštního právního předpisu (Zákon č. 561/2004 Sb., § 16).

Ve školském zákoně jsou dále definována opatření vztahující se ke vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří tímto mají právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem, na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní, a na poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení (Zákon č. 561/2004 Sb., § 16).

Výzkum, který byl v rámci této diplomové práce proveden, je zaměřen na integraci dětí především se zdravotním postižením.

1.3 Vztah společnosti k osobám se speciálními vzdělávacími potřebami

V okamžiku, kdy dojde k sociální interakci osob se speciálními vzdělávacími potřebami a společností však samotný defekt, tedy trvalé zdravotní postižení v anatomické stavbě organismu nebo poruch jeho funkcí, přestává být osobní záležitostí jedince se speciálními vzdělávacími potřebami a nabývá sociální dimenzi.

Pro dítě především s výrazným viditelným defektem může být psychické vypořádání se s defektem velice těžké a reakce na něj neadekvátní. Takovouto poruchu integrity člověka s defektem nazýváme defektivita (Sovák, 1986).

Tělesná odlišnost tak může u dítěte vézt ke vzniku deficitu ve vlastním sebepojetí a sebehodnocení, což se odráží ve vztahu ke společnosti a dítě se speciálními vzdělávacími potřebami výrazně znevýhodňuje při samotné socializaci potažmo

integraci.

Znaky defektivy:

- je reparabilní - stav dlouhodobý, nikoliv trvalý,
- působí mezi člověkem s defektem a jeho sociálním prostředím,
- nebývá přímo úměrná stupni a typu defektu,
- má specifické znaky z hlediska typu defektu,
- může se projevit i změnami ve struktuře osobnosti.

(Michalová, 2006, str. 15).

Během vývoje civilizace prošel vztah společnosti k osobám se speciálními vzdělávacími potřebami celou řadou změn, které vycházejí především z filozofie, historického dědictví a národních tradic, umocněných konkrétními potřebami a morální vyspělostí členů té dané společnosti.

Po období represe, ve kterém byly osoby s postižením ze společnosti vyvrhovány a likvidovány, následuje období jejich zotročování a využívání k těžkým pracím.

S nástupem křesťanství dochází k zásadnímu zlomu ve vnímání osob s postižením, společnost si uvědomuje, že je třeba jim poskytnout potřebnou péči, kterou na sebe přebírá především církev a dochází k rozvoji charity.

Následuje období rehabilitační s počátky systematické výchovné a vzdělávací péče.

Dalším významným zlomem je období socializační, především průkopnické snahy o pracovní a společenské uplatnění osob s postižením.

Rozvoj medicíny, psychologie a dalších věd ve snaze o prevenci postižení přispívá svými výzkumy.

V 70. letech 20. století se začínají uplatňovat základní lidská práva a osoby se speciálními vzdělávacími potřebami jsou vzdělávány v běžných školách, začínáme hovořit o integraci (Vítková, 2004, str. 305).

V České republice v tomto období došlo k významnému rozvoji speciálního školství. Školy, ve snaze nabídnout pro integraci vhodné podmínky, byly vybaveny učebními a didaktickými pomůckami, byl snížen počet dětí ve třídách, s dětmi pracovali kvalifikovaní pedagogové. V tomto období se Česká republika dostala na světovou špičku v edukační péči o děti se speciálními vzdělávacími potřebami.

I přesto, že takto nastavené podmínky byly dobrou zárukou pro úspěšnou integraci a dobrou základnou pro následný proces inkluze, mnoho dětí se speciálními vzdělávacími potřebami navštěvovalo běžné mateřské školy pouze výjimečně. Ve většině případů byly umístovány do speciálních internátních mateřských škol, čímž se prohloubila jejich segregace nejen v rámci společnosti jako celku, ale především v rámci samotné rodiny (Chvátalová 2005, s. 46).

V konečném důsledku se děti se speciálními vzdělávacími potřebami do společnosti intaktních dětí vůbec nedostaly. Ani jedna ze stran tak nebyla připravena na následnou vzájemnou interakci, kterou s sebou současný proces postupné deinstitucionalizace přináší (Hrubý 1992, s. 11).

Po připojení České republiky k Deklaraci práv mentálně postižených osob (Declaration of the Rights of Mentally Retarded Person) v roce 2007, kterou vydala a následně aktualizovala Organizace spojených národů (United Nations Human Rights) (MPSV 2011), následoval na zasedání v Bukurešti 20. – 27. 2010 další krok, kterým se Česká republika společně s ostatními členskými státy evropských regionů Světové zdravotnické organizace WHO, organizace UNICEF, Rady Evropy a Evropské komise směrem k implementaci integračních opatření zavázala (WHO 2010).

Podporován je především rozvoj služeb, které dětem se speciálními vzdělávacími potřebami umožňují přístup ke vzdělání, realizují se opatření k odstranění diskriminace, v maximálně možné míře se umožňuje kontakt osob se speciálními vzdělávacími potřebami s rodinou, provozována je osvětová činnost a především se podporují veškeré další aktivity k jejich zapojení do běžného života.

Integrace je dlouhodobý proces, kladoucí značné nároky nejen na dítě samotné, ale i na školské zařízení. V případě, že škola splňuje dané podmínky, dítě je houževnaté, rodiče a pedagogové spolupracují, je velká šance na úspěch. Cílem integrace je tedy plné začlenění jedince do společnosti v co nejvyšší možné míře (Doležalová 2010).

Na období integrace navazuje období inkluze. Cílem inkluze není pouhé začlenění jedince do společnosti, tak jak tomu je v procesu integrace, nýbrž jeho automatické bytí v ní. Člověk je zde chápán se všemi jeho jinakostmi, není kategorizován, není srovnáván s normou, ale hledají se způsoby jeho rozvoje v oblastech, kterými může obohatit společnost, ve které žije.

V praxi to znamená plné přizpůsobení se společnosti, potažmo mateřských škol potřebám dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami. Prioritou zde není zvládnutí všech aktivit a požadavků, které jsou na děti bez rozdílu kladeny. Prioritou je, zda takovéto zařazení do kolektivu intaktních dětí jedinci se speciálními vzdělávacími potřebami přináší více pozitiv (sociální, emoční) než při umístění do kolektivu dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Tímto přístupem dítě zároveň uplatňuje své právo na vzdělání.

Oba tyto přístupy se od sebe odlišují, avšak svým způsobem podmiňují. Pakliže nejsou ve společnosti nastaveny optimální podmínky pro integraci, není reálné implementovat inkluzivní vzdělávání, jehož realizace od společnosti vyžaduje nároky ještě vyšší.

V našich podmínkách je tento proces spíše výjimkou a vyžaduje nastavení celé řady dalších opatření.

Začleněním dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami do předškolního vzdělávání se tedy rozumí maximální možné splynutí s kolektivem dětí ve třídě, takové, které dítěti umožňuje účast na výchovně-vzdělávacích aktivitách realizovaných mateřskou školou, a to pokud možno bez omezení. Je-li tomu v praxi opravdu tak, hovoříme o integraci. V kontextu této práce znamená integrace začlenění dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami do třídy běžné mateřské školy a obsahuje obě její podoby, tedy integraci přímou, při které je dítě hned od začátku integrováno do běžné třídy mateřské školy, i integraci nepřímou, kdy dítě po úspěšné návštěvě školy speciální případně speciální třídy přeřazeno do běžné třídy mateřské školy.

V empirické části této práce je pojem integrace zúžen na integraci individuální. Takovou, při které dítě se speciálními vzdělávacími potřebami navštěvuje běžnou třídu mateřské školy. Ne tedy integraci skupinovou v mateřské škole speciální, či návštěvu speciální třídy v běžné mateřské škole. Kolektiv dětí je tedy složen pouze z dětí intaktních, případně ze stejně individuálně integrovaných dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

1.4 Podmínky pro integraci

Hovoříme-li o integraci jako o maximálně možném začlenění dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami do společnosti, nesmíme zapomenout na rodinu, jako pro dítě primární a zároveň prioritní sociální skupinu. Vliv rodiny, způsob komunikace, hodnoty, které jsou v rodině uznávány, ale i sociální postavení mají na úspěšnost integrace zásadní vliv. Nejeví-li rodina o integraci svého dítěte zájem, dítě dostatečně nepodporuje a nemotivuje, je bez její podpory úspěch na integraci zcela nereálný.

Samotnou integrací dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami do mateřské školy, posléze do školy základní, a následně při vstupu do zaměstnání se okruh osob, které jsou s problematikou spojenou s konkrétním postižením konfrontovány, rozšiřuje. Už to není pouze rodina, přidávají se k ní kamarádi z kolektivu školky, spolužáci a jejich rodiče, učitelky v mateřské a základní škole, zaměstnavatelé, spolupracovníci a další. Nicméně bez podpory rodiny je proces integrace dlouhodobě neudržitelný.

Především proto, aby byla integrace úspěšná a přínosná pro všechny zúčastněné, je nutné, ještě před jejím započatím, nastolit určité podmínky. Připravit dítě se speciálními vzdělávacími potřebami, ale i jeho okolí na celý dlouhodobý a náročný proces.

Mateřská škola je sice pouze jedním z aktérů celého tohoto procesu, avšak je zároveň významným institucionálním prostředím, ve kterém by měl být integrační proces započat.

Nastolením potřebných podmínek mateřskou školou však samo o sobě není zárukou úspěšné integrace. Jak už bylo uvedeno výše, zásadní je součinnost rodičů, dále pak pedagogů a především dítěte samotného. Neúspěšnou integraci může dítě brát jako svůj vlastní neúspěch v zařazení se do společnosti, což může na jeho psychice zanechat značné stopy navždy (Wildová 2011).

Mezi zásadní legislativní dokumenty zabývající se formami integrace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami je vyhláška č. 73/2005 o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných ve znění vyhlášky č. 147/2011 Sb.

V této vyhlášce se stanoví, že speciální vzdělávání dětí se zdravotním postižením je zajišťováno:

- formou individuální integrace,
- formou skupinové integrace,
- ve škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením („speciální škola“),
- kombinací výše uvedených forem (Vyhláška č. 73/2005 Sb.).

Pojem „**Individuální integrace**“ je v této vyhlášce definován jako vzdělávání dětí:

- v běžné mateřské škole, nebo
- v případech hodných zvláštního zřetele ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.

Vyhláška dále specifikuje pojem „**Skupinová integrace**“, kterou se rozumí vzdělávání žáka ve třídě, oddělení nebo studijní skupině zřízené pro žáky se zdravotním postižením v běžné škole nebo ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.

Typy speciálních mateřských škol pro účely jejich označování jsou dle vyhlášky č. 73/2005:

- mateřská škola pro zrakově postižené,
- mateřská škola pro sluchově postižené,
- mateřská škola pro hluchoslepé,
- mateřská škola pro tělesně postižené,
- mateřská škola logopedická,
- mateřská škola speciální,
- mateřská škola při zdravotnickém zařízení (Vyhláška č. 73/2005 Sb.).

Školské zařízení, ve kterém je dítě se speciálními vzdělávacími potřebami individuálně případně skupinově integrováno, je povinno zpracovat individuální vzdělávací plán. Tento plán vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěrů speciálně pedagogického vyšetření, popřípadě psychologického vyšetření školským poradenským zařízením, doporučení registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost nebo odborného lékaře nebo dalšího odborníka a vyjádření zákonného zástupce dítěte. Plán je závazným dokumentem pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb dítěte.

Podmínky pro integraci lze rozdělit na vnitřní a vnější. Podrobněji si je přiblížíme v následujících odstavcích.

Vnitřní podmínky pro integraci

Vnitřní podmínky pro integraci lze definovat jako souhrn aspektů vycházejících z individuálních zvláštností dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami.

Těmito aspekty jsou:

- druh postižení
- hloubka postižení.

Vzhledem k cíli této diplomové práce, kterým je analýza podmínek pro integraci v běžných mateřských školách, hovoříme zde o následujících druzích postižení:

- tělesné,
- mentální,
- sluchové,
- zrakové,
- vady řeči,
- vývojové poruchy učení,
- vývojové poruchy chování,
- autismus,
- kombinovaná postižení (Pešatová, aj. 2007).

Přiřazení určitého stupně (hloubky) postižení je plně v pravomoci posudkového lékaře případně posudkové komise, která posoudí stav dítěte dle § 9 odst. 1 a 2 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Před nástupem dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami do mateřské školy je třeba zaměřit se na specifika toho daného druhu a hloubky postižení. Tato analýza je podkladem pro zavedení takových opatření, díky nimž budou dosaženy a naplněny optimální podmínky pro integraci.

Při získávání informací se nelze omezit pouze na dokumentaci zpracovanou posudkovým lékařem a doporučení pedagogicko – psychologické poradny, významným zdrojem informací jsou především rodiče dítěte a dítě samotné.

Jaké překážky jsou pro rodiče dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami do běžné třídy mateřské školy stěžejní, i to se pokusíme v této práci ozřejmit.

Vnější podmínky pro integraci

Za naplnění vnějších psychosociálních, materiálních, odborných a personálních podmínek, které umožní dětem s postižením v mateřské škole optimální vývoj a vzdělávání je odpovědný ředitel dané školy (Kerrová 1997, s. 32).

Významným vodítkem může být pro ředitele škol souhrn podmínek pro integraci, jejichž výčet lze nalézt v kapitole 8.1 Vzdělávání dětí se speciálními potřebami v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání.

Všeobecně jsou tyto podmínky splněny, je-li/jsou-li:

- zajištěno osvojení specifických dítětem zvládnutelných dovedností v rozsahu individuálních možností dítěte (samostatnost, sebeobsluha),
- zabezpečena možnost pohybu dítěte v prostorách školy pomocí dostupných technických prostředků nebo lidských zdrojů (popřípadě bezbariérovost),
- využívány kompenzační (technické a didaktické) pomůcky,
- počet dětí ve třídě je snížen,
- vytvářena nabídka alternativních (zvládnutelných) aktivit,
- využívány vhodné kompenzační (technické, didaktické) pomůcky a hračky,
- zajištěna přítomnost asistenta (popřípadě bezpečnostní dohled),
- prostředí je pro dítě zklidňující,
- zajištěn důsledný individuální přístup pedagoga k dítěti,
- zajištěna těsná spolupráce s odborníky (logoped, psycholog, ...) a s rodiči dítěte (Výzkumný ústav pedagogický 2004).

Úkolem ředitele školy není pouze zajistit vhodné podmínky pro konkrétní dítě se speciálními vzdělávacími potřebami, nýbrž pro všechny děti, tedy i pro děti intaktní, které danou školu navštěvují.

Proces integrace je tedy především o individuálním přístupu, kompromisech a o hledání co možná nejefektivnějších řešení pro všechny.

Jaké je mínění veřejnosti, konkrétně rodičů dětí se speciálními vzdělávacími potřebami k plnění vnějších podmínek pro integraci v mateřských školách, i tuto otázku se pokusíme v této diplomové práci ozřejmit.

EMPIRICKÁ ČÁST

2 Cíl empirické části

V empirické části je představen průzkum založený na metodě studia dokumentace, metodě kvalitativního šetření mezi pedagogickými pracovníky (ředitelé a ředitelky 54 mateřských škol v Libereckém kraji) a metodě kvantitativního šetření formou dotazníků mezi dvaceti rodiči dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

Cílem empirické části je zodpovězení výzkumných otázek:

Jsou běžné mateřské školy schopny poskytnout dětem se speciálními vzdělávacími potřebami integrovanými v běžných mateřských školách stejné podmínky jako školy speciální? Pokud ne;

Jaké jsou hlavní překážky pro integraci dětí s postižením do běžné třídy mateřské školy?

Získaná data jsou zároveň podkladem pro ověření těchto hypotéz:

1. Zkoumaný region má podmínky pro integrovanou předškolní výchovu a vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.
2. Výrazná většina (více než 50%) respondentů z množiny rodičů dětí se speciálními vzdělávacími potřebami je pro integraci jejich dítěte do běžné třídy MŠ.
3. Pedagogičtí pracovníci jsou přesvědčeni, že běžné MŠ jsou schopny za stávajících podmínek stejné úrovně edukace dětí se speciálními vzdělávacími jako MŠ speciální.

3 Metody výzkumu

Součástí výzkumu bylo studium dokumentace, které probíhalo v období od 1. 8. 2014 - 31. 1. 2015. Hlavními zdroji byly statistiky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky a data z Krajského úřadu Libereckého kraje.

Další část výzkumu byla provedena formou řízených rozhovorů s ředitelkami a řediteli mateřských škol v Libereckém kraji, kterým předcházela kvantitativní výzkum.

Šetření proběhlo v období 1. 8. 2014 - 30. 11. 2014. K tomuto datu bylo v Libereckém kraji registrováno 242 mateřských škol (82 v okrese Liberec, 62 okres Semily, 55 okres Česká Lípa, 43 v okrese Jablonec nad Nisou).

Do výzkumu jich bylo zapojeno celkem 54, což je 22,3%. Všeobecně výzkumy podobného charakteru vykazují 10 % návratnost, z tohoto pohledu lze tento počet považovat za velice dobrý.

Druhá část sběru informací k řešené problematice byla zaměřena na rodiče dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří byli osloveni formou dotazníkového šetření. Toto šetření bylo realizováno v období 1. 10. 2014 - 31. 12. 2014. Jednalo se o rodiče dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, které navštěvují jak mateřské školy speciální, případně speciální třídy běžných mateřských škol, tak o rodiče dětí individuálně integrovaných v běžných třídách mateřských škol. V obou případech nacházejících se na území Libereckého kraje. Tuto skupinu tvořilo 20 respondentů.

Dotazník použitý k řízenému rozhovoru s ředitelkami a řediteli mateřských škol byl složen z 10 otázek a dalších 5 podotázek.

Dotazník pro rodiče dětí se speciálními vzdělávacími potřebami byl složen z 9 otázek a 2 podotázek.

4 Vlastní výzkum a interpretace jeho výsledků

Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, informace byly získány formou dotazníkového šetření a řízeným rozhovorem. Skupinu respondentů tvoří ředitelé a ředitelky MŠ a rodiče dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

Vzhledem k některým specifickým otázkám, které se týkají právě té dané skupiny respondentů, jsou získané informace od obou skupin vyhodnocovány odděleně.

Samostatná kapitola se zabývá shrnutím informací získaných studiem dokumentace.

4.1 Údaje získané studiem dokumentace

Z údajů získaných studiem dokumentace vyplývá, že Liberecký kraj má podmínky pro integrovanou předškolní výchovu a vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Tímto je hypotéza č. 1 potvrzena.

- **Zkoumaný region má podmínky** pro integrovanou předškolní výchovu a vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

Předškolní vzdělávání v Libereckém kraji ve školním roce 2014/2015 poskytovalo 242 mateřských škol.

Vzhledem k nárůstu počtu běžných tříd oproti školnímu roku 2011/2012 o 6 %, došlo ke zvýšení počtu dětí v těchto třídách o 5,5 % na 15 675.

Pokles byl zaznamenán u tříd speciálních, a to o 4 % (zrušení 4 tříd). Ve školním roce 2013/2014 bylo ve speciálních třídách vzděláváno oproti předchozímu školnímu roku o 13 dětí méně, celkem 540 dětí. Z toho lze usuzovat, že stále více dětí je zařazeno k individuální integraci do běžných tříd mateřských škol.

Podrobnější údaje o vývoji počtu tříd a dětí v předškolním vzdělávání jsou uvedeny v tabulce č. 1.

Tabulka č. 1 Vývoj počtu tříd a dětí v předškolním vzdělávání

	2011/2012	2012/2013	2013/2014
běžné třídy	597	618	633
speciální třídy	49	46	45
celkem tříd	646	664	678
děti v běžných třídách	14 288	14 843	15 135
děti ve speciálních třídách	563	553	540
celkem dětí	14 851	15 396	15 675

Zdroj: MŠMT, Statistická ročenka školství

Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami je realizováno ve školách zřízených pro děti se zdravotním postižením nebo formou individuální či skupinové integrace v běžných školách.

V Libereckém kraji jsou zřízeny speciální školy pro děti s vadami řeči, sluchu, tělesným i mentálním postižením, kombinovanými vadami či autismem.

Z tabulky č. 2 vyplývá, že počet individuálně integrovaných dětí se od školního roku 2012/2013 oproti roku 2013/2014 o 4 děti snížil. Ve školním roce 2013/2014 bylo do hlavního vzdělávacího proudu integrováno 154 dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

Tabulka č. 2 Počty dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v MŠ v Libereckém kraji

	2011/2012	2012/2013	2013/2014
mateřské školy – celkem	14 851	15 396	15 675
z toho postižení ve speciálních třídách	563	553	540
individuálně integrování	151	158	154

Zdroj: MŠMT, Statistická ročenka školství

I přes nepatrné snížení počtu individuálně integrovaných dětí v běžných třídách MŠ je trend individuální integrace v libereckém školství stoupající, jak je uvedeno v tabulce č. 3 Z této tabulky je zřejmé zvýšení počtu dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve školních letech 2011 - 2014, kteří byly individuálně integrováni.

Tabulka č. 3 Počty dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v MŠ, ZŠ a SŠ v Libereckém kraji

	2011/2012	2012/2013
celkem dětí a žáků v LK	68 097	67 839
z toho postižení ve speciálních třídách	2 878	2 812
individuálně integrovaní	1 577	1 687

Zdroj: MŠMT, Statistická ročenka školství

Počet dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, které navštěvují mateřskou školu, tvoří 4,4 % z celkového počtu dětí přijatých ve školním roce 2013/2014 k docházce do mateřských škol v Libereckém kraji.

Předškolní vzdělávání pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami je realizováno formou individuální či skupinové integrace v mateřských školách, případně docházkou do mateřské školy zřízené pro děti s určitým druhem postižení.

Detailní přehled o druhu postižení a způsobu integrace je k dispozici v tabulce č. 4.

Tabulka č. 4 Děti vyžadující speciální vzdělávání v mateřských školách podle druhu postižení a způsobu integrace v Libereckém kraji

Druh postižení	způsob integrace					
	Speciální třídy	Individuální integrace	Speciální třídy	Individuální integrace	Speciální třídy	Individuální integrace
	2011/2012		2012/2013		2013/2014	
mentální	15	11	9	16	5	10
sluchové	9	7	9	5	1	8
zrakové	18	9	16	8	2	10
vady řeči	290	75	341	71	3	78
tělesné	17	5	28	10	1	11
více vad	128	23	66	11	2	6
vývoj. poruchy	32	17	35	30	2	20
autisté	27	4	20	7	1	11
ve třídách DD	14	0	11	0	1	0
bez rozlišení postižení	13	0	18	0	-	0
celkem	563	151	553	158	5	154

Zdroj: MŠMT, Statistická ročenka školství

Poradenské služby v Libereckém kraji zajišťují pedagogicko-psychologické poradny a speciálně pedagogická centra. Součástí poradenského systému jsou také výchovní poradci, školní metodici prevence, speciální pedagogové a školní psychologové ve školách.

Pedagogicko-psychologické poradny (PPP) se nacházející v Liberci, Raspenavě, Jablonci nad Nisou, Lomnici nad Popelkou, Semilech, České Lípě a Turnově. Cílové skupiny, které se na PPP v uplynulých letech obrátily se žádostí o spolupráci, jsou detailněji uvedeny v tabulce č. 5.

Tabulka č. 5 Přehled klientů pedagogicko-psychologických poraden

klienti	2011/2012	2012/2013	2013/2014
MŠ a MŠ spec.	1221	1478	1553
ZŠ – 1. stupeň	3350	3006	3356
ZŠ – 2. stupeň	1311	1312	1275
SŠ	777	765	583
VOŠ	4	1	2
rodiče a jiní	107	83	68
celkem	6770	6645	6837

Zdroj: MŠMT, Statistická ročenka školství

Činnost speciálně pedagogického centra (SPC) je zaměřena na děti, žáky a studenty se zdravotním postižením nebo se zdravotním znevýhodněním. Poskytují psychologické, sociální a speciálně pedagogické služby, které se uskutečňují přímo v SPC, nebo individuálně v místě bydliště či ve školním prostředí. SPC se podílejí na integraci dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami do běžného vzdělávacího proudu. Jednotlivá zařízení se úzce specializují na konkrétní zdravotní postižení (sluchové, zrakové, tělesné nebo mentální postižení, vady řeči, poruchy autistického spektra nebo souběžné postižení více vadami).

Z tabulky č. 6 vyplývá, že mateřské školy patří mezi významnou skupinu klientů těchto zařízení. Nicméně nejvýraznější nárůst klientů od roku 2010 byl zaznamenán z běžných i ze speciálních tříd škol základních.

Tabulka č. 6 Přehled klientů speciálně pedagogických center

klienti		2011/2012	2012/2013	2013/2014
z běžných škol (individuálně integrování)	MŠ	414	475	-
	ZŠ	532	616	-
	SŠ	121	104	-
	VOŠ	0	1	-
ze speciálních tříd a škol	MŠ	507	498	-
	ZŠ	627	684	-
	SŠ	62	48	-
rodiče a školsky nezařazení		73	89	-
celkem		2 045	2 352	2 542

Zdroj: MŠMT, Statistická ročenka školství

Na území Libereckého kraje působí SPC jako součást těchto základních škol speciálních:

- SPC při Základní škole a Mateřské škole logopedické – pro sluchově postižené a děti s vadami řeči (Liberec)
- SPC při Základní škole a Mateřské škole pro tělesně postižené (Liberec)
- SPC při Základní škole a Mateřské škole při nemocnici – pro zrakově postižené (Liberec)
- SPC při Základní škole speciální – pro mentálně postižené nebo souběžné postižení více vadami (Jablonec nad Nisou)
- SPC při Základní škole speciální – pro děti s poruchou autistického spektra (Turnov)

Z tabulky č. 7 lze sledovat nárůst počtu klientů SPC, jejichž počet od školního roku 2010/2011 do školního roku 2012/2013 vzrostl o 8 %.

Tabulka č. 7 Přehled klientů speciálně pedagogických center podle druhu postižení

druh postižení	2011/2012	2012/2013	2013/2014
mentální	399	351	369
sluchové	141	142	145
zrakové	93	88	102
vady řeči	674	972	1063
tělesné	136	143	195
s více vadami	282	262	276
autisté	200	186	219
ostatní	120	208	173
celkem	2 045	2 352	2 542

Zdroj: MŠMT, Statistická ročenka školství

Ambulantní a terénní služby svým klientům v Libereckém kraji nabízí také Středisko pro ranou péči Liberec. Jehož služba je poskytována rodinám dětí se zdravotním postižením nebo ohrožením vývoje v oblasti zrakové, mentální a pohybové, dětí s kombinovaným postižením a dětí s poruchou autistického spektra od narození do nejvýše 7 let věku.

Z uvedených informací je zřejmé, že rodinám dětí se speciálními vzdělávacími potřebami je v Libereckém kraji k dispozici komplexní síť zařízení poskytujících poradenskou činnost, stejně jako zařízeních vzdělávacích (speciálních mateřských škol případně speciálních tříd).

Otázkou zůstává, do jaké míry jsou klientům tato zařízení dostupná a jak jsou s jejich službami spokojeni. I na tuto otázku se pokusíme nalézt odpověď.

4.2 Řízené rozhovory s pedagogickými pracovníky

Řízeným rozhovorům předcházelo kvantitativní dotazníkové šetření.

Další otázky již byly součástí rozhovorů, v nichž i pomocí nepřímých dotazů byly hledány objektivní skutečnosti a názory pedagogických pracovníků.

Pro efektivnější a přehlednější práci s informacemi byly otázky a z nich plynoucí odpovědi roztrženy do tří skupin.

Do kvantitativního výzkumu byly zařazeny otázky ze všech tří skupin. Přičemž řízeným rozhovorem byly tyto primární informace doplněny o další cenné poznatky pedagogických pracovníků.

1. skupina otázek

První skupina otázek nám poskytuje přehled o tom, v jakých předškolních zařízeních respondenti působí.

Jedná se o otázky č. 1, 2, 5, 9.

Otázka č. 1.

Prosím doplňte.

Tabulka č. 8 Typ zařízení, ve kterém respondent působí

Typ zařízení	Počet respondentů
MŠ speciální	3
MŠ se speciální třídou (třídami)	9
MŠ s integrovaným dítětem (dětmi)	22
Přípravný stupeň ZŠ speciální	1
Běžná MŠ v současné době bez integrace	20

Z celkového počtu 54 respondentů působí 3 z nich na pozici ředitelek nebo ředitelů mateřských škol speciálních (pro děti s autismem, zdravotně oslabené a s tělesným postižením).

9 respondentů řídí mateřskou školu se speciální třídou. Tyto speciální třídy jsou zaměřené na děti s následujícími druhy postižení nebo oslabení:

- narušená komunikační schopnost,
- vývojové vady,
- vady sluchu,
- speciální vzdělávací potřeby,
- specifické poruchy chování.

Šetření se zúčastnilo 22 ředitelek a ředitelů běžných mateřských škol, které v rámci individuální integrace navštěvují děti s těmito druhy postižení nebo oslabení:

- narušená komunikační schopnost (mutismus, koktavost, opožděný vývoj řeči, dyslalie multiplex, selektivní mutismus),
- specifické poruchy chování,
- mentální retardace (Downův syndrom, těžká mentální retardace),
- tělesné postižení,
- celiálie,
- těžká forma epilepsie,
- kombinované vady,
- postižení sluchu,
- srdeční vady,
- poruchy autistického spektra, autismus,
- dětská mozková obrna.

Početnou skupinou respondentů bylo 20 ředitelk a ředitelů běžných mateřských škol v době výzkumu bez realizované integrace.

Skupinu respondentů doplňuje 1 ředitelka/ ředitel přípravného stupně základní školy speciální.

Otázka č. 2

Vyznačte Vaši mateřskou školu co do velikosti podle počtu dětí.

Tabulka č. 9 Velikost zařízení, ve kterém respondent působí

Počet dětí celkem	Počet respondentů
5-30	10
31-60	13
61-90	11
91-120	13
121 a více	5
184 a více	2

Respondenti mají ve svých školách v době pořizování dat 352 dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

Otázka č. 5

Zákon umožňuje následující formy speciálního vzdělávání. Zatrhněte tu, která přísluší Vaší škole:

Tabulka č. 10 Formy speciálního vzdělávání v zařízení, ve kterém respondent působí

Formy speciálního vzdělávání	Počet respondentů
Individuální integrace v běžné MŠ	34
Skupinová integrace ve třídě, či oddělní běžné MŠ	9
Skupinová integrace ve škole samostatně zřízené pro děti se zdravotním postižením	5
Integrace ve speciální škole pro jiný druh postižení	2
V samostatné speciální škole	4

Nejčastějším způsobem speciálního vzdělávání, které přísluší školskému zařízení, které dotazovaný/ -á řídí, je individuální integrace v běžné mateřské škole 34 respondentů, dále skupinová integrace ve třídě, či oddělení běžné mateřské školy, ke které se hlásí 9 respondentů.

5 respondentů řídí školu, ve které jsou děti integrovány formou skupinové integrace, 4 respondenti řídí samostatnou speciální školu a 2 respondenti speciální školu, ve které jsou integrovány děti s jiným druhem postižení.

Otázka č. 9

Z celkového počtu dětí se speciálními vzdělávacími potřebami z mé MŠ, by z mého pohledu bylo možné individuálně integrovat.

Tabulka č. 11 Podíl dětí, které by z pohledu respondenta bylo možné ze zařízení, ve kterém respondent působí individuálně integrovat

Podíl dětí z celku	Počet respondentů
0%	4
5%	14
10%	5
20%	1
30%	2
40%	1
50%	2
60%	-
70%	1
80%	-
90%	2

32 respondentů se vyjádřilo k otázce, zda z celkového počtu dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, které navštěvují jejich mateřskou školu, by bylo možné takovéto dítě případně děti individuálně integrovat.

14 respondentů se domnívá, že by bylo možné individuálně integrovat 5% dětí se speciálními vzdělávacími potřebami z jejich zařízení, 5 respondentů by integrovalo 10% dětí, 4 respondenti nevidí žádný prostor pro individuální integraci svých svěřenců,

2 respondenti by integrovali 30% dětí, 2 respondenti 50% dětí a 2 respondenti dokonce 90% dětí.

20%, 40% a 70% dětí by bylo možné integrovat dle názoru vždy jednoho z respondentů.

2. skupina otázek

V další skupině otázek respondenti hodnotili kvalitu poskytování poradenských služeb ve Speciálních poradenských centrech a Pedagogicko – psychologických poradnách v Libereckém kraji.

Jedná se o otázky č. 3-4.

Úvod:

Pokud se u dětí již v raném předškolním věku objevují ve srovnání s vrstevníky nějaké anomálie, či podezření na zdravotní postižení, přimlouvá se současná věda za včasnou diagnostiku a následnou péči (rodiče zpravidla tuto možnost srovnání nemají).

Otázka č. 3

Domníváte se, že tato diagnostika je pro všechny děti dostupná?

Tabulka č. 12 Názory pedagogických pracovníků na dostupnost diagnostiky

Dostupnost diagnostiky	Počet respondentů
Plně dostupná	22
Dostupná jen ve velkých městech	15
Nedostatečně dostupná	3
Bráněna nepochopením rodičů	14

22 respondentů se domnívá, že diagnostika dětí v předškolním věku je v Libereckém kraji plně dostupná všem, kdo o ni mají zájem.

15 z respondentů uvádí, že je dostupná jen (případně lépe dostupná) pouze ve velkých městech.

3 respondenti jsou přesvědčeni o její nedostupnosti a 14 z dotazovaných uvádí, jako hlavní překážku včasné diagnostiky, nepochopení a popírání problému ze strany rodičů.

Otázka č. 4.

Jak fungují školská poradenská zařízení v regionu (Pedagogicko poradenská poradna-PPP, Speciálně-pedagogické centrum-SPC)?

Tabulka č. 13 Čekací doba k vyšetření dítěte ve školském poradenském zařízení

Čekací doba	Počet respondentů	Dle mého názoru je to tak v pořádku	Počet respondentů
1 měsíc a méně	9	ANO	9
1-2 měsíce	2	ANO	2
2-3 měsíce	27	NE	27
4 měsíce a více	4	NE	4

K otázkám týkajících se délky čekací doby se vyjádřilo 42 z dotazovaných.

74% z nich uvádí, že na vyšetření se čeká 2-3 měsíce, případně déle. Přičemž jsou s takto dlouhou dobou čekání nespokojeni.

16% z respondentů mají zkušenosti s čekací dobou 1 měsíc a méně a v tomto případě to považují za uspokojující.

K otázce na frekvenci kontrolních šetření přímo v prostorách MŠ, se ředitelé a ředitelky vyjádřili následovně.

Tabulka č. 14 Frekvence kontrolních šetření pracovníků školských poradenských zařízení

Frekvence kontrolních šetření	Počet respondentů	Dle mého názoru je to tak v pořádku	Počet respondentů
1 x za rok	24	ANO	24
1 x za dva roky	1	NE	1
1 x za tři roky	0	0	0
2 x za rok	6	ANO	6
Nedochází	2	NE	2

72 % dotazovaných uvádí, že pracovník školského poradenského zařízení dochází do mateřské školy na kontrolní šetření daného dítěte 1 x do roka, 3% dotazovaných uvádí návštěvu

1 x za dva roky, 18% dotazovaných uvádí 2 x za rok a 6% respondentů uvádí, že k nim pracovníci poradenského zařízení na kontrolním šetření nedochází vůbec.

47 % respondentů je s touto frekvencí návštěv spokojena, 53% nespokojena.

Respondenti uvádějí značné rozdíly mezi jednotlivými poradenskými zařízeními.

Pracovníci Pedagogicko-psychologických poraden do mateřských škol na kontrolní šetření nedocházejí vůbec nebo v minimální míře.

Frekvence návštěv pracovníků Speciálně pedagogických center (SPC) se liší v závislosti na specializaci daného Speciálně pedagogického centra. Některá z nich realizují kontrolní šetření i 2 x do roka, avšak jsou i SPC, jejichž pracovníci se vzhledem k zahlcení požadavků na konkrétní SPC ke kontrolnímu šetření nedostanou vůbec.

33 respondentů se shodlo na tom, že poradenská zařízení poskytují rodičům a škole s jejich souhlasem nález a doporučení na další postup.

Dále respondenti uvedli následující způsoby podpory ze strany poradenských zařízení především (seřazeno sestupně):

- metodické vedení (spolupráci při vypracování individuálního vzdělávacího plánu, doporučení pomůcek a podpůrných opatření, doporučení postupu při výuce, atd.),
- zajištění pomůcek,
- konzultace rodičům,
- osvětová činnost a odborné poradenství pro učitele MŠ,
- žádná podpora,
- screening,
- podpora při zajištění asistenta pedagoga.

3. skupina otázek

Otázky v této skupině nejlépe vypovídají o nastavení podmínek pro integraci v běžných mateřských školách a mají přímý vztah k ověření hypotézy č. 3:

Ze získaných informací vyplývá, že platnost hypotézy:

- **Pedagogičtí pracovníci jsou přesvědčeni**, že běžné MŠ jsou schopny za stávajících podmínek stejné úrovně edukace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami jako MŠ speciální.

byla vyvrácena.

Pedagogičtí pracovníci, v našem případě ředitelé a ředitelky mateřských škol v Libereckém kraji se nedomnívají, že běžné MŠ jsou schopny za stávajících podmínek stejné úrovně edukace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami jako MŠ speciální. Přičemž hlavní důraz je kladen na nemožnost naplnění podmínek pro integraci v běžných třídách mateřských škol.

Do této skupiny jsou zařazeny otázky č. 6-8, 10.

Otázka č. 6

Jaký je Váš názor na individuální integraci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných MŠ? Při této integraci musí být brán ohled především na:

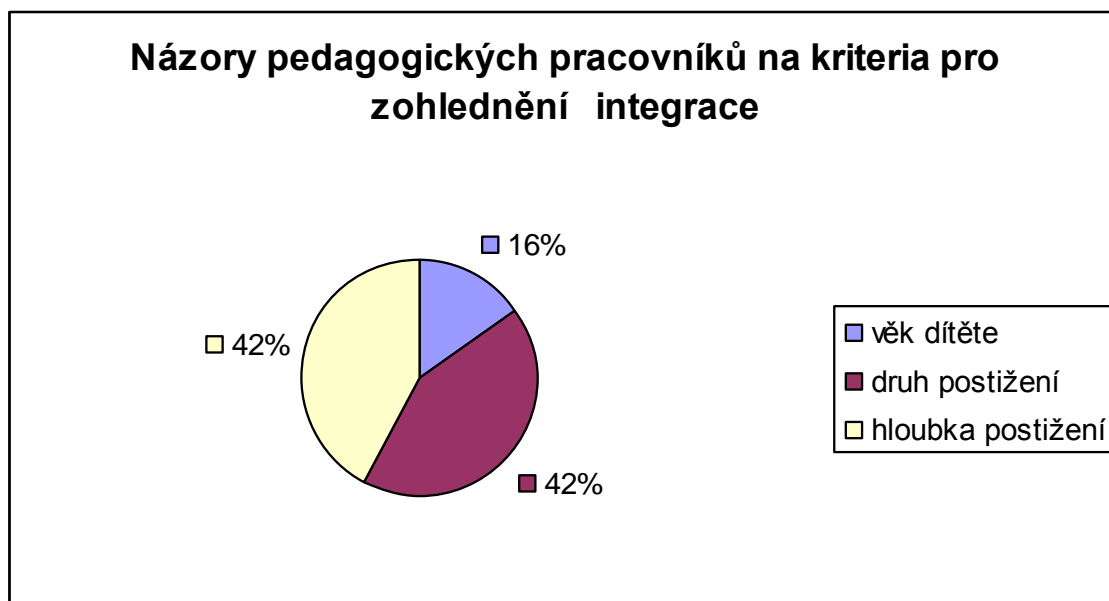
Tabulka č. 15 Názory pedagogických pracovníků na kritéria pro zohlednění integrace

Při integraci má být zohledněn	Počet respondentů
Věk dítěte	13
Druh postižení	35
Hloubku postižení	35

Na otázku: Na co musí být brán při individuální integraci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v třídách běžných mateřských škol zřetel, bylo možné zvolit více odpovědí.

Z grafu číslo 1 je patrné, že respondenti ve 42 % odpovědí poukázali na to, že v potaz musí být brán především druh postižení dítěte a stejný počet respondentů uvedlo, že i jeho hloubka je důležitým kritériem pro zohlednění vhodnosti integrace. 16% odpovědí poukazuje na skutečnost, že podstatný pro individuální integraci je věk dítěte.

Graf č. 1 Názory pedagogických pracovníků na kritéria pro zohlednění integrace

Otázka č. 7

Domníváte se, že v některých případech je integrace nevhodná vzhledem k:

Tabulka č. 16 Názory pedagogických pracovníků na kritéria nevhodnosti integrace

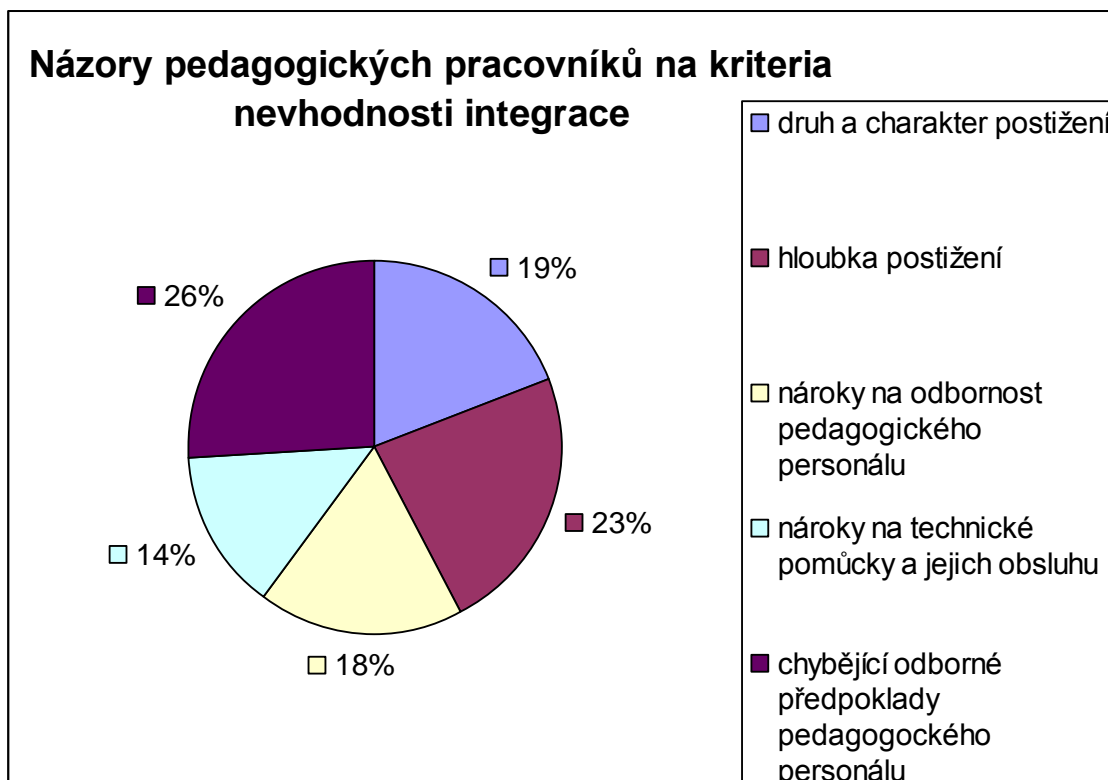
Nevhodnost k integraci vzhledem k:	Počet respondentů
Druhu a charakteru postižení	25
K hloubce postižení	30
K nárokům na odbornost pedagogického personálu v běžných MŠ	23
K nárokům na technické pomůcky a jejich obsluhu	18
K chybějícím odborným předpokladům pedagogického personálu (neznalost znakové řeči, Braillova písma, apod.)	34

Také u další otázky týkající se případů, ve kterých je integrace nevhodná, bylo možné zvolit více možností. Rozdělení celkem 130 odpovědí na tuto otázku je patrné z grafu č. 2.

26% respondentů uvádí jako hlavní důvod nevhodnosti integrace nedostatečné odborné předpoklady pedagogického personálu běžných tříd MŠ.

23% dotazovaných uvedlo, že překážkou může být především hloubka postižení. 19% shledává problém v druhu a charakteru postižení. 18% respondentů uvádí nevhodnost integrace vzhledem k nedostatečné odbornosti pedagogického personálu v běžných třídách MŠ a 14% uvádí jako možnou překážku integrace nárok na technické pomůcky a jejich obsluhu.

Graf č. 2 Názory pedagogických pracovníků na kriteria nevhodnosti integrace

Kromě v dotazníku uvedených případů, které integraci mohou omezit, uvedli ředitelky a ředitelé i další podstatné důvody, omezující integraci v běžných MŠ (seřazeno sestupně):

- počet dětí ve třídě,
- absence bezbariérového řešení a jeho finanční náročnost,
- nemožnost zajištění asistenta pedagoga,
- organizační zajištění v MŠ,
- neochota, nepřístupnost rodičů.

Otázka č. 8

Integraci nejčastěji odmítají.

Tabulka č 17 Názory pedagogických pracovníků na odmítavý postoj k integraci

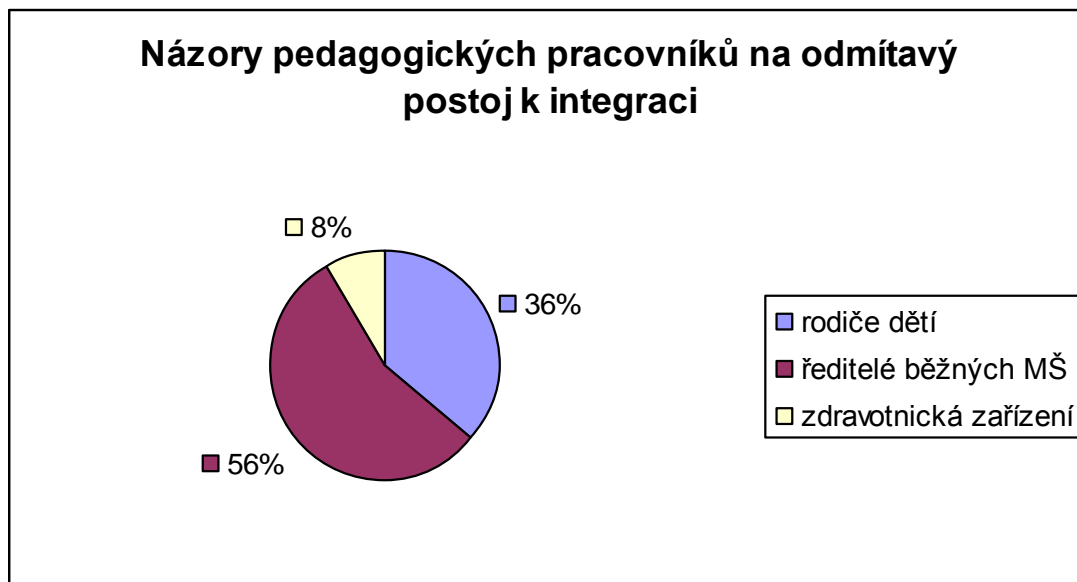
Integraci nejčastěji odmítají	Počet respondentů
Rodiče dětí	13
Ředitelé běžných MŠ	20
Zdravotnická zařízení	3

Na otázku, kdo nejčastěji odmítá integraci dítěte do běžné třídy MŠ, odpovědělo 36 dotazovaných.

Jak je z grafu č. 3 patrné, 56% z dotazovaných uvedlo, že integraci nejčastěji odmítají ředitelky a ředitelé běžných MŠ.

36% se přiklání k názoru, že odmítavý postoj k integraci mají rodiče dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a 8% uvádí odmítavý postoj zdravotnických zařízení.

Graf č. 3 Názory pedagogických pracovníků na odmítavý postoj k integraci

Otázka č. 10

Domníváte se, že běžné MŠ jsou všeobecně na integraci připraveny.

Pedagogičtí pracovníci v návaznosti na ověření hypotézy č. 3 poukazují na tyto skutečnosti:

- Druh a hloubka postižení patří mezi nejvýznamnější ukazatele, na které by měl brát při integraci zřetel.
- Překážkou pro integraci mohou být především nedostatečné odborné předpoklady pedagogického personálu a zároveň druh a hloubka postižení.
- Nad rámec daných otázek, dotazovaní kladli značný důraz na problém **vysokého počtu dětí v běžných třídách MŠ.**

Ze získaných informací vyplývá, že jedná-li se co do druhu a hloubky o lehčí postižení, může být integrace dle názorů ředitelky a ředitele MŠ realizovatelná.

Avšak bude-li se jednat o postižení těžké, narážíme na problém odbornosti učitelky a učitelů běžných tříd MŠ.

Ředitelé a ředitelky by si k vyřešení této situace přáli využít asistenta pedagoga. Praxe je však zcela jiná. Asistent pedagoga je v mnoha případech sice dítěti přidělen, nicméně škola na něj neobdrží finanční prostředky. Není-li možné zajistit způsob financování asistenta pedagoga, dítě o něj přichází a péče o něj přechází opět na učitelku MŠ. Zde je však další problém týkající se vysokého počtu dětí v běžné třídě MŠ. Pro pedagogické pracovníky je velice obtížné dítěti s postižením věnovat patřičnou pozornost, kterou zdravotní stav dítěte vyžaduje a zároveň zajistit bezpečné, podnětné a sociálně zdravé prostředí pro ostatní děti ve třídě.

Samotná ředitelka případně ředitel MŠ stojí před zásadním problémem, jak tedy zajistit potřebné podmínky, které jsou pro individuální integraci nezbytné? Bezvýchodnost této situace se odráží i v odpovědi na otázku, kdo integraci nejčastěji odmítá, na kterou sami ředitelky a ředitelé odpovídají, že to jsou právě oni sami. Dle jejich vyjádření není v jejich silách i přes tlak státní správy, veřejnosti a rodičů dětí v současném legislativním prostředí nastavit pro integraci vhodné podmínky.

Tabulka č. 18 Názory pedagogických pracovníků na míru připravenosti mateřských škol na integraci

MŠ jsou všeobecně připraveny:	Počet respondentů
Velmi dobře	0
Dobře	8
Částečně	19
Nedostatečně	19

Poslední otázka zjišťuje názor respondentů k připravenosti běžných MŠ na integraci všeobecně. Celkový počet odpovědí k této otázce byl 46.

Jak z grafu č. 4 vyplývá, 41% respondentů se domnívá, že běžné MŠ jsou na integraci připraveny nedostatečně, stejné procento dotázaných se domnívá, že jsou připraveny částečně a 17% je toho názoru, že dobře.

S odpovědí „velmi dobře“ se neztotožnil žádný z dotazovaných.

K vyhodnocení této otázky byla použito bodové ohodnocení:

Domníváte se, že běžné MŠ jsou všeobecně na integraci dobře připraveny?

Odpovědi:

velmi dobře 4 bod

dobře 3 body

částečně 2 body

nedostatečně 1 body

Četnost odpovědí:

velmi dobře 0 x

dobře 7 x

částečně 19 x

nedostatečně 19 x

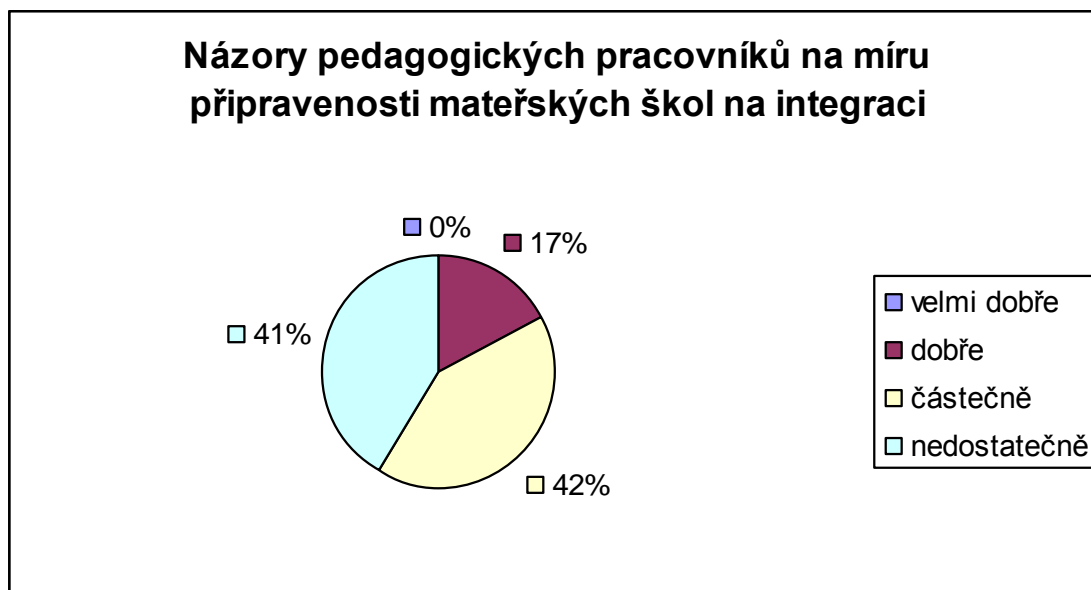
$$(0 \times 4) + (7 \times 3) + (19 \times 2) + (19 \times 1) = 78$$

Počet odpovědí: 46

$$78 / 46 = 1,7$$

Bereme-li v úvahu, že maximální počet bodů k této otázce jsou 4, z výsledku vyplývá, že běžné MŠ jsou na integraci připraveny nedostatečně k inklinací k částečně, ne však dobře.

Graf č. 4 Názory pedagogických pracovníků na míru připravenosti mateřských škol na integraci

4.4 Názory rodičů dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

U této skupiny respondentů byly informace získány kvantitativním šetřením.

V rámci výzkumu se podařilo získat informace od 20 rodičů dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

Jejich vyhodnocení probíhalo stejným způsobem jako u skupiny pedagogických pracovníků, tedy zařazením a vyhodnocením otázek ve třech skupinách.

1. skupina otázek

Rodiče zde odpovídali na otázky týkající se svých dětí a jejich postižení.

Jedná se o položky č. 1-2.

Otázka č. 1

Prosím doplňte typ vzdělávacího zařízení, které mé dítě navštěvuje.

Tabulka č. 19 Typ vzdělávacího zařízení, které dítě respondenta navštěvuje

Typ vzdělávacího zařízení, které dítě respondenta navštěvuje	Počet respondentů
Běžná třída MŠ	10
Speciální škola/ Speciální třída	10

10 dětí respondentů navštěvuje běžnou třídu MŠ a 10 z nich školu speciální případně speciální třídu. Jedná se o speciální třídu či MŠ logopedickou, pro děti s očními vadami a pro tělesně postižené.

Otázka č. 2

Postižení mého dítěte je v oblasti:

Postižení dětí jsou především kombinovaná, dále se jedná o poruchy autistického spektra a ADHD.

2. skupina otázek

V této skupině otázek respondenti hodnotili kvalitu poskytování poradenských služeb ve Speciálních poradenských centrech a Pedagogicko – psychologických poradnách v Libereckém kraji.

Do této skupiny patří položek č. 3-4.

Úvod:

Pokud se u dětí již v raném předškolním věku objevují ve srovnání s vrstevníky nějaké anomálie, či podezření na zdravotní postižení přimlouvá se současná věda za včasnou diagnostiku a následnou péči již v tomto věku před nástupem do školy (rodiče zpravidla tuto možnost srovnání nemají).

Otázka č. 3

Domníváte se jako rodič, že tato diagnostika je pro všechny děti dostupná?

Tabulka č. 20 Názory rodičů na dostupnost školské diagnostiky

Dostupnost diagnostiky	Počet respondentů
Plně dostupná	8
Dostupná jen ve velkých městech	10
Nedostatečně dostupná	2

Polovina respondentů udává, že školská poradenská zařízení jsou dostupná pouze ve velkých městech. Pro 8 respondentů jsou poradenská zařízení dostupná plně a pro 2 oproti tomu nedostatečně.

Otázka č. 4

Jak fungují školská poradenská zařízení v regionu (Pedagogicko-poradenská poradna-PPP, Speciálně-pedagogické centrum-SPC)?

Tabulka č. 21 Čekací doba k vyšetření dítěte ve školském poradenském zařízení

Čekací doba	Počet respondentů	Dle mého názoru je to tak v pořádku	Počet respondentů
1 měsíc a méně	17	ANO	17
1-2 měsíce	3	NE	3
2-3 měsíce	-	-	-
4 měsíce a více	-	-	-

Respondenti se přiklánějí k čekací době 1 měsíc a méně, avšak délka je závislá na specializaci daného zařízení, u některých jsou to 2-3 měsíce, což rodiče nepovažují za vhodné.

V další podotázce respondenti hodnotili frekvenci kontrolních šetření přímo v prostorách MŠ.

Tabulka č. 22 Frekvence kontrolních šetření pracovníků školských poradenských zařízení

Frekvence kontrolních šetření	Počet respondentů	Dle mého názoru je to tak v pořádku	Počet respondentů
1 x za rok	11	ANO	11
1 x za dva roky	0	0	0
1 x za tři roky	0	0	0
2 x za rok	9	ANO	9
Nedochází	0	0	0

Frekvenci návštěv pracovníka poradenského zařízení v mateřské škole respondenti udávají nejčastěji mezi 1-2 x ročně a jsou s tím spokojeni. Nicméně i zde záleží na daném poradenském zařízení, které je k určitému druhu postižení kompetentní a vytíženosti jeho zaměstnanců.

Respondenti se shodli na tom, že poradenské zařízení poskytuje rodičům a škole s jejich souhlasem nález a doporučení na další postup.

35% respondentů uvedlo, že pracovníci poradenského zařízení navrhují možnosti práce s dítětem a všeobecně rodiče podporují.

65% respondentů je však toho názoru, že podpora ze strany poradenského zařízení není žádná.

3. skupina otázek

Skupina posledních pěti otázek má přímou vazbu na ověření hypotézy č. 2:

- **Výrazná většina (více než 50%) respondentů z množiny rodičů dětí se speciálními vzdělávacími potřebami je pro integraci jejich dítěte do běžné třídy MŠ.**

Interpretací výsledku výzkumu byla tato hypotéza vyvrácena.

Rodiče dětí by byli pro individuální integraci do běžné třídy MŠ za předpokladu nastavení těchto podmínek:

- malá skupina dětí ve třídě,
- lépe kvalifikovaný personál,
- kvalitnější technické pomůcky.

Zároveň je třeba vzít v potaz dopravní dostupnost některých speciálních mateřských škol případně speciálních tříd běžných MŠ. V tomto případě i přesto, že se rodiče domnívají, že to pro jejich dítě není z hlediska integrace nejvhodnější řešení, jej umístí do běžné třídy MŠ. V zásadě se jedná především o vesnické oblasti s horší dopravní dostupností do okresních měst.

Na druhou stranu jak rodiče sami uvádějí, vesnické třídy jsou menší a pro integraci vhodnější.

Jedná se o otázky č. 5-9.

Otázka č. 5

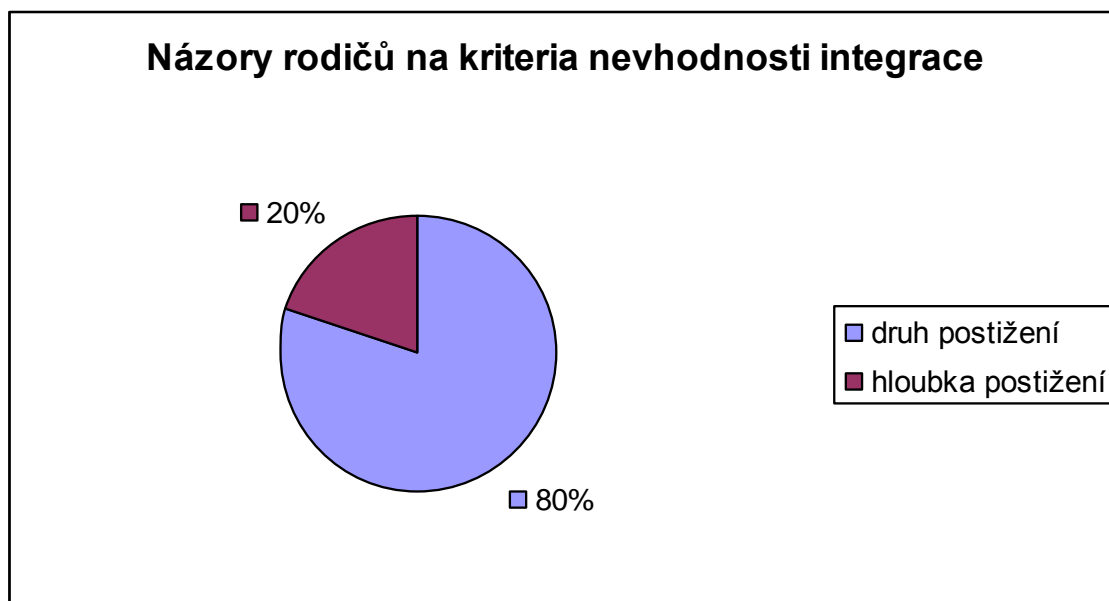
Jaký je Váš názor na individuální integraci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných MŠ? Při této integraci musí být brán ohled především na:

Tabulka č. 23 Názory rodičů na kritéria pro zohlednění integrace

Při integraci má být zohledněn	Počet respondentů
Věk dítěte	0
Druh postižení	16
Hloubku postižení	4

Na otázku na co by měl být brán při individuální integraci dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné třídě mateřské školy především zřetel, bylo možné označit více odpovědí, avšak respondenti se shodli na tom, že z 80% je podstatný druh postižení, 20% z nich uvedlo, že je třeba brát v potaz jeho hloubku, jak je patrné z grafu č. 5.

Graf č. 5 Názory rodičů na kriteria pro zohlednění integrace

Otázka č. 6

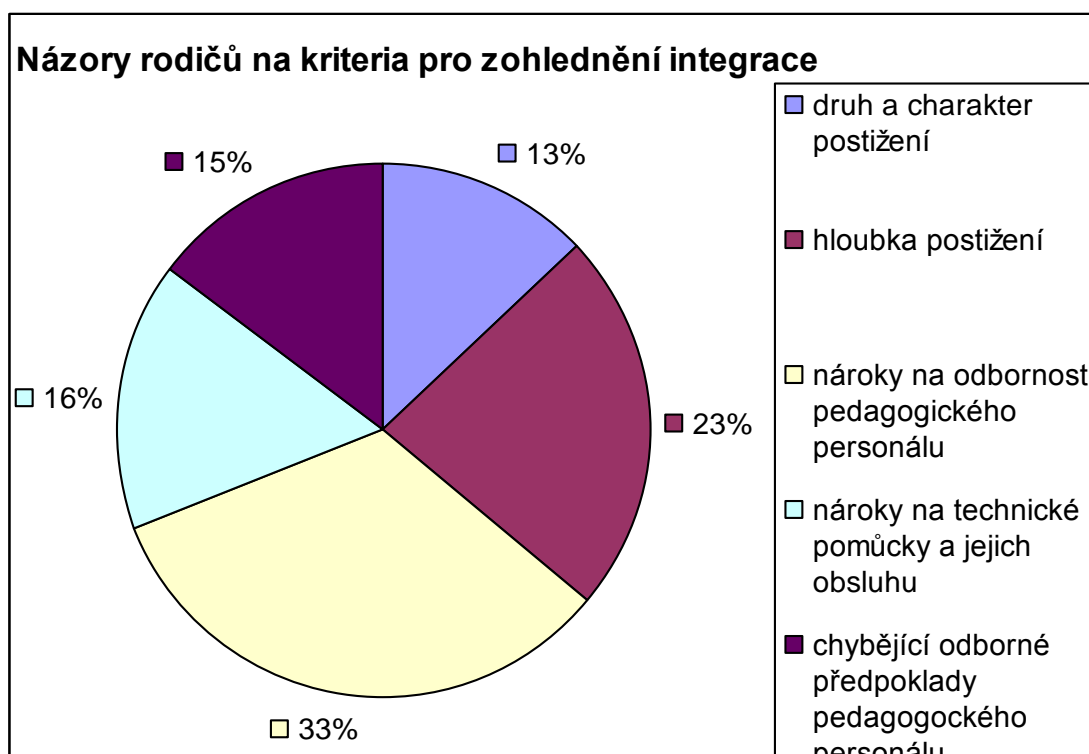
Domníváte se, že v některých případech je integrace nevhodná vzhledem k:

Tabulka č. 24 Názory rodičů na kriteria nevhodnosti integrace

Nevhodnost k integraci vzhledem k:	Počet respondentů
Druhu a charakteru postižení	2
K hloubce postižení	4
K nárokům na odbornost pedagogického personálu v běžných MŠ	7
K nárokům na technické pomůcky a jejich obsluhu	4
K chybějícím odborným předpokladům pedagogického personálu (neznalost znakové řeči, Braillova písma, apod.)	3

Také u další otázky týkající se případů, u kterých se respondenti přiklánějí k nevhodnosti integrace, bylo možné zvolit více možností. Rozdělení celkem 61 odpovědí na tuto otázku je patrné z grafu č. 6.

Graf č. 6 Názory rodičů na kritéria nevhodnosti integrace

33% respondentů uvádí jako hlavní důvod nevhodnosti integrace nedostatečné odborné předpoklady pedagogického personálu běžných tříd MŠ.

23% dotazovaných uvedlo, že překážkou může být především hloubka postižení. 16% respondentů uvádí jako možnou překážku integrace nárok na technické pomůcky a jejich obsluhu, 15% nevhodnost integrace vzhledem k nedostatečné odbornosti pedagogického personálu v běžných třídách MŠ a 13% respondentů shledává problém v druhu a charakteru postižení.

Otázka č. 7

Integraci nejčastěji odmítají.

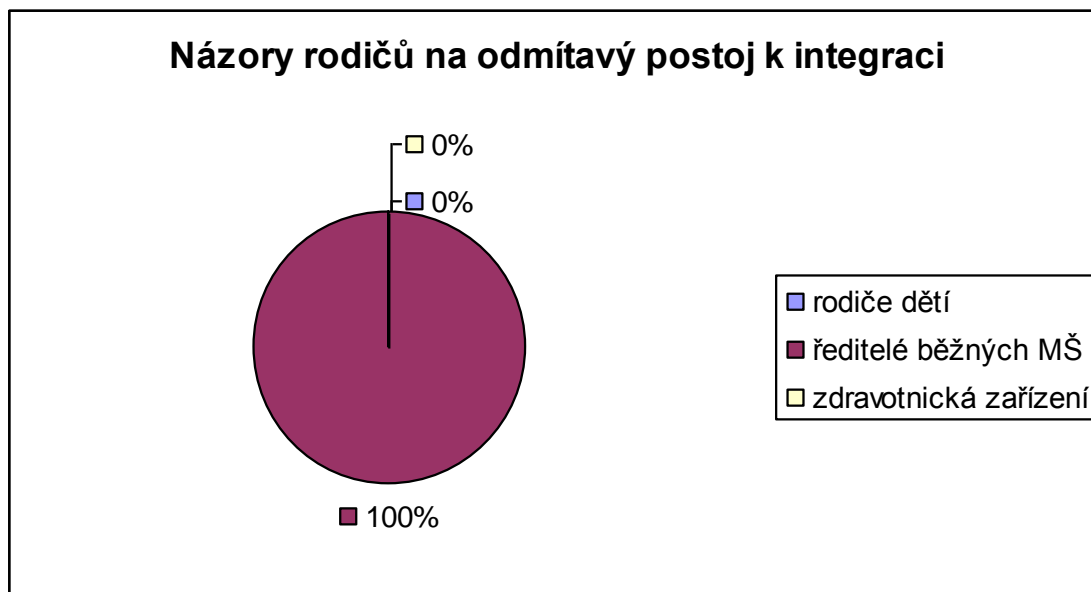
Tabulka č. 25 Názory rodičů na odmítavý postoj k integraci

Integraci nejčastěji odmítají	Počet respondentů
Rodiče dětí	0
Ředitelé běžných MŠ	20
Zdravotnická zařízení	0

K otázce týkající se odmítnutí samotné integrace, se respondenti ve všech případech shodli na tom, že integraci dítěte s postižením dle jejich osobních zkušeností odmítají ředitelé běžných mateřských škol, tak jak je znázorněno v grafu č. 7.

Graf č. 7 Názory rodičů na odmítavý postoj k integraci

Otázka č. 8

Jaké hlavní důvody vedly k Vašemu rozhodnutí k umístění dítěte právě do Vaší MŠ:

Jako hlavní důvody vedoucí k rozhodnutí o umístění dítěte do běžné mateřské školy dotazovaní uvádějí (seřazeno sestupně):

- malou skupinu dětí ve třídě,
- úspěšnější socializace mého dítěte.

Jako hlavní důvody vedoucí k rozhodnutí o umístění dítěte do speciální mateřské školy případně speciální třídy rodiče uvádějí:

- malou skupinu dětí ve třídě,
- lépe kvalifikovaný personál,

- kvalitnější technické pomůcky,
- vstřícnější přístup personálu,
- úspěšnější socializace mého dítěte.

Otázka č. 9 Domníváte se, že běžné MŠ jsou všeobecně na integraci připraveny.

Tabulka č. 26 Názory rodičů na míru připravenosti mateřských škol na integraci

MŠ jsou všeobecně připraveny:	Počet respondentů
Velmi dobře	0
Dobře	0
Částečně	13
Nedostatečně	7

Jak z grafu č. 8 vyplývá, 35% respondentů se domnívá, že běžné MŠ jsou na integraci připraveny nedostatečně a 65% je toho názoru, že částečně.

S odpovědí „velmi dobře“ nebo „dobře“ se neztotožnil žádný z dotazovaných.

K vyhodnocení této otázky byla použito bodové ohodnocení:

Domníváte se, že běžné MŠ jsou všeobecně na integraci dobře připraveny?

Odpovědi:

velmi dobře 4 bod

dobře 3 body

částečně 2 body

nedostatečně 1 body

Četnost odpovědí:

velmi dobře 0 x

dobře 0 x

částečně 7 x

nedostatečně 13 x

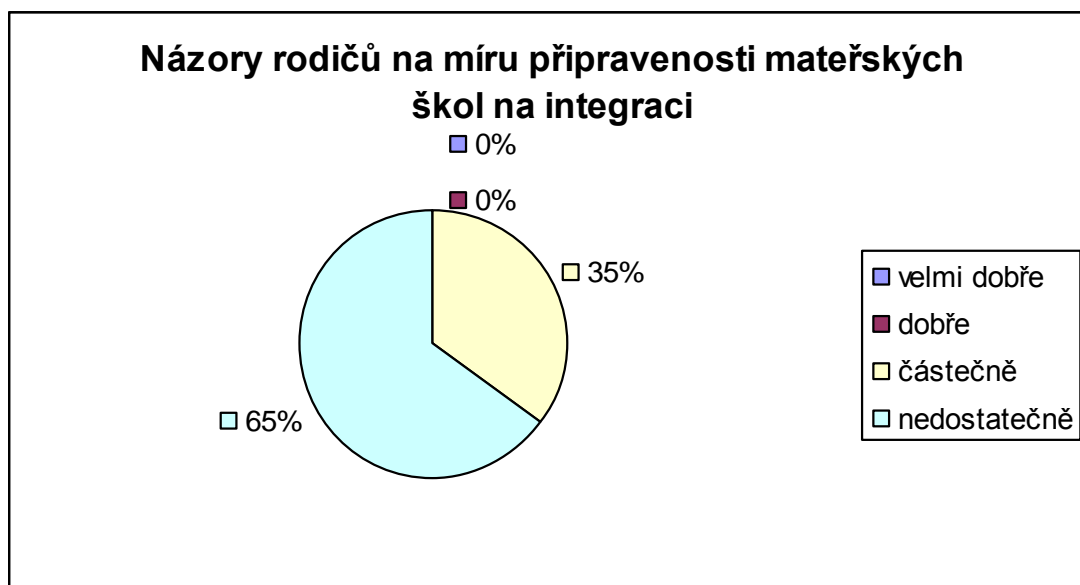
$$(0 \times 4) + (0 \times 3) + (7 \times 2) + (13 \times 1) = 2,7$$

Počet odpovědí: 20

$$2,7 / 20 = 1,35$$

Bereme-li v úvahu, že maximální počet bodů k této otázce jsou 4, z výsledku vyplývá, že běžné MŠ jsou dle názorů rodičů dětí na integraci připraveny nedostatečně. V žádném případě dobře.

Graf č. 8 Názory rodičů na míru připravenosti mateřských škol na integraci

Za účelem ověření nebo vyvrácení hypotézy je třeba získaná data a další dodatečné informace, které byly od respondentů získány podrobit hlubšímu bádání.

50% dětí dotazovaných rodičů navštěvuje běžnou třídu MŠ a 50% speciální školu případně speciální třídu.

Skupina rodičů dětí navštěvujících běžnou třídu mateřské školy se shoduje v jednom zásadním kritériu, podle nějž je integrace v běžné MŠ možná a zároveň úspěšná. Tímto kritériem je **malá skupina dětí ve třídě**. Rodiče dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, které navštěvují MŠ s běžným počtem dětí ve třídě, zde nejsou spokojeni. Výjimku tvoří vesnické MŠ, ve kterých (některých z nich) je snížený počet dětí ve třídách.

Skupina rodičů dětí navštěvujících speciální školu případně speciální třídu se shodla na tom samém kritériu. Tedy **malá skupina dětí ve třídě**, dále **lépe kvalifikovaný personál** a **kvalitnější technické pomůcky**. Právě tato kritéria je vedla k umístění jejich dítěte do speciální školy případně speciální třídy.

5 Shrnutí výsledků empirické části a diskuse

Z informací získaných studiem dokumentů vyplývá, že rodinám dětí se speciálními vzdělávacími potřebami je v Libereckém kraji k dispozici komplexní síť školských a dalších zařízení poskytujících poradenskou činnost, stejně jako zařízení vzdělávacích (speciálních mateřských škol případně speciálních tříd).

Tímto je hypotéza č. 1:

- Zkoumaný region má podmínky pro integrovanou předškolní výchovu a vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

potvrzena.

Na základě ověření otázkami číslo 5, 6, 7, 8 a 9 je platnost hypotézy č. 2:

- Výrazná většina (více než 50%) respondentů z množiny rodičů dětí se speciálními vzdělávacími potřebami je pro integraci jejich dítěte do běžné třídy MŠ.

vyvrácena.

Za stávajících podmínek, které běžné mateřské školy pro individuální integraci nabízejí, rodiče dětí se speciálními vzdělávacími potřebami nejsou pro jejich zařazení do běžné třídy MŠ.

Platnost hypotézy č. 3

- Pedagogičtí pracovníci jsou přesvědčeni, že běžné MŠ jsou schopny za stávajících podmínek stejné úrovně edukace dětí s postižením jako MŠ speciální.

byla na základě jejího ověření otázkami číslo 6, 7, 8 a 10 vyvrácena.

Pedagogičtí pracovníci, v našem případě ředitelé a ředitelky mateřských škol v Libereckém kraji se nedomnívá, že běžné MŠ jsou schopny za stávajících podmínek

stejně úrovně edukace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami jako MŠ speciální. Přičemž hlavní důraz je kladen na nemožnost naplnění podmínek pro integraci v běžných třídách mateřských škol.

Informace získané vlastním výzkumem byli zároveň podkladem pro zodpovězení výzkumných otázek:

Jsou běžné mateřské školy schopny poskytnout dětem se speciálními vzdělávacími potřebami stejné podmínky pro edukaci jako mateřské školy speciální?

Jaké jsou hlavní překážky pro integraci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do běžné třídy mateřské školy?

Názory rodičů dětí speciálními vzdělávacími potřebami a pedagogických pracovníků, které se vztahují k výše uvedeným výzkumným otázkám, vykazaly shodu.

Mateřské školy budou schopny poskytnout stejné podmínky pro edukaci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami jako mateřské školy speciální, případně speciální třídy běžných mateřských škol, budou-li splněny následující vnější podmínky:

- malá skupina dětí ve třídě,
- lépe kvalifikovaný personál,
- kvalitnější technické pomůcky.

Pro ředitele běžných mateřských škol je v současné době velice obtížné až nemožné tyto podmínky naplnit.

Odpověď na výzkumnou otázku tedy zní:

Běžné mateřské školy nejsou schopny poskytnout integrovaným dětem se speciálními vzdělávacími potřebami stejné podmínky pro edukaci jako mateřské školy speciální.

Uvedené podmínky jsou zároveň překážkami, které efektivní individuální integraci v běžných mateřských školách brání.

Počet dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, které ve zkoumaném regionu navštěvují mateřskou školu, tvoří 4,4 % z celkového počtu dětí přijatých ve školním roce 2013/2014 k docházce do mateřských škol v Libereckém kraji.

Bohužel neexistují údaje o počtu dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, které se k docházce do MŠ hlásily, avšak přijaty nebyly.

I přesto je zřejmé, že zjištěný počet dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, které navštěvují mateřskou školu, je dost významný na to, aby ve zkoumaném regionu byla přijata taková opatření, která by problematiku systému předškolního vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami řešila.

Z výstupů empirické části vyplývá, že integraci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných mateřských škol brání:

- vysoký počet dětí ve třídě,
- nekvalifikovaný personál,
- nedostatek kvalitních technických pomůcek.

V této diskusní části se budeme zabývat možnostmi, jak výše uvedené nedostatky minimalizovat tak, aby pro integraci byly připraveny vhodné podmínky.

Demografická křivka počtu dětí narozených v Libereckém kraji, jak z grafu č. 1 Vývoj počtu narozených dětí v Libereckém kraji od roku 1975, který je součástí přílohy A. vyplývá, má rok od roku mírně klesající charakter, přesto je stále velice těžké do mateřských škol umístit všechny přihlášené děti.

Třídy jsou přeplněny a ředitelé žádají o výjimky pro navýšení dětí na počet 28, jen proto, aby mohli vyjít vstříc maximálnímu počtu rodičů.

Jedná-li se o dítě s lehčím druhem a hloubkou postižení, je možné jej do třídy integrovat bez potřeby zásadních úprav a organizačních změn. Je-li však postižení těžší, jak při takovémto počtu dětí ve třídě zabezpečit individuální přístup k dítěti se speciálními vzdělávacími potřebami, a přitom zajistit bezpečnost a individuální přístup k dětem ostatním?

Příčinu nedostačujících kapacit v mateřských školách nelze v současné době tedy spatřovat ve stoupajícím počtu dětí, je třeba ji hledat především v množství odkladů povinné školní docházky.

Současné podmínky tedy neumožňují většině mateřských škol v Libereckém kraji splnit podmínku malého počtu dětí ve třídě.

Jedním z východisek při péči o dítě se speciálními vzdělávacími potřebami při jeho pobytu v MŠ by mohlo být efektivnější využití stávající v legislativě ukotvené pozice **asistenta**.

Jako jedna z dalších překážek neúspěšné individuální integrace je udávána nedostatečná kvalifikace pedagogů v přímé souvislosti s péčí o dítě se speciálními vzdělávacími potřebami.

Pakliže hovoříme o zvýšení kvalifikace pedagogů, tak jak vyplývá z dotazníkového šetření, může být tímto řešením pouze ukončené studium speciální pedagogiky. To lze v České republice ve školním roce 2014/2015 studovat na sedmi univerzitách:

- Univerzita Karlova v Praze
- Univerzita Palackého v Olomouci
- Univerzita Hradec Králové
- Ostravská univerzita v Ostravě
- Technická univerzita v Liberci
- Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem
- Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pouze na třech z výše uvedených univerzitách lze obor speciální pedagogika studovat formou kombinovaného studia. V ostatních případech jde o formou prezenční.

Mnoho dlouholetých pedagogických pracovníků je dle zákona povinno si doplnit patřičné pedagogické vzdělání pro práci s dětmi v mateřských školách. Ve většině případů si však volí studium učitelství pro mateřské školy, které je nabízeno devíti univerzitami a dalšími vzdělávacími subjekty, a je možné jej absolvovat při zaměstnání formou studia kombinovaného. Tím se z učitelky sice stává učitelka kvalifikovaná pro

práci s dětmi v MŠ, nikoliv však pro práci s dětmi se speciálními potřebami, a problém s nízkou kvalifikací pro práci s dětmi se speciálními potřebami to nijak neřeší.

I z tohoto důvodu by bylo vhodné využít funkci **asistenta**.

Podmínku zajištění kvalitních technických pomůcek v mateřských školách je možné splnit pouze za předpokladu dostatečného financování.

Možnost zapojení asistentů do výchovně – vzdělávacího procesu nyní podrobíme hlubšímu bádání.

Nejedná se o návrh inovativní, vždyť již od roku 1997, kdy v platnost vstoupila vyhláška č. 127/ 1997 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách, je možné souběžné působení dvou pedagogických pracovníků v jedné třídě. Tento model funguje v mnoha evropských zemích, a to nejen ve školách mateřských, ale i základních, a nejen v případě dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, nýbrž i ve třídách dětí intaktních.

Tímto způsobem je zajištěno nejen efektivnější výchovně – vzdělávací případně speciálně – pedagogické působení na žáky, ale i jejich bezpečnost.

V období devadesátých let sehrálo významnou roli zapojení pracovníků civilní služby do pozic asistentů pedagoga na školách (Teplá aj. 2010, s. 5).

Legislativní posun nastal uzákoněním zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve kterém je v § 2 odst. 2 uveden výčet pracovníků vykonávajících přímou pedagogickou činnost:

- a. učitel,
- b. vychovatel,
- c. speciální pedagog,
- d. psycholog,
- e. pedagog volného času,
- f. asistent pedagoga,**
- g. trenér,
- h. vedoucí pedagogický pracovník.

(Zákon č. 561/2004 Sb.)

Z tohoto paragrafu vyplývá, že asistent pedagoga je zařazen mezi ostatní pedagogické pracovníky a jeho činnost spadá do gesce Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy.

Bližší specifikace nároků na odbornou kvalifikaci asistenta pedagoga je stanovena v § 20 Zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících.

Pozice asistenta pedagoga je dále ukotvena v § 7 vyhlášky č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných ve znění vyhlášky č. 147/2011, které stanovují následující:

§ 7 Asistent pedagoga

1) Hlavními činnostmi asistenta pedagoga jsou:

- a) pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchově a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky a zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází,
- b) podpora žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí,
- c) pomoc žákům při výuce a při přípravě na výuku,
- d) nezbytná pomoc žákům s těžkým zdravotním postižením při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou mimo místo, kde škola v souladu se zápisem do školského rejstříku uskutečňuje vzdělávání (Vyhláška č. 73/2005 Sb.).

V § 8 téže vyhlášky je uvedena pozice asistenta osobního:

Ve třídách, odděleních a studijních skupinách, ve kterých se vzdělává žák se zdravotním postižením, může se souhlasem ředitele školy a zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka působit **osobní asistent**, který není zaměstnancem právnické osoby, vykonávající činnost školy.

(Vyhláška č. 73/2005 Sb.).

Osobní asistence jako jedna z forem podpůrné asistenční služby spadá do resortu Ministerstva práce a sociálních věcí a konkretizována je v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a v novele tohoto zákona č. 206/2009 Sb.

V § 39 je specifikována činnost osobního asistenta následovně:

§ 39 Osobní asistence

1) Osobní asistence je terénní služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Služba se poskytuje bez časového omezení, v přirozeném sociálním prostředí osob a při činnostech, které osoba potřebuje.

2) Služba podle odstavce 1 obsahuje zejména tyto základní činnosti:

- a) pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu,
- b) pomoc při osobní hygieně,
- c) pomoc při zajištění stravy,
- d) pomoc při zajištění chodu domácnosti,
- e) **výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,**
  - pomoc a podpora rodině v péči o dítě,
  - pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob,
  - **pomoc s nácvikem a upevněním motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností.**
- f) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- g) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

(Zákon č. 108/2006 Sb.)

Vzhledem k výčtu činností osobního asistenta, mezi něž patří i pomoc s nácvikem a upevněním motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností, by mělo být možné i tento způsob asistence využít při výchovně – vzdělávací činnosti probíhající v mateřské škole.

V tomto ohledu však příslušné ministerské resorty nejsou schopny shody a v současné době převážnou část této agendy řeší Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

Je zřejmé, že legislativní ukotvení pozice asistenta je dostačující k tomu, aby v praxi mohla být realizována. Jaké jsou tedy důvody k tomu, že tuto možnost ředitelé mateřských škol nevyužívají?

Na problematiku asistenta pedagoga se nyní podíváme ze stránky financování, které je upraveno Zákonem č. 561/2004 Sb., školský zákon; Vyhláškou č. 492/2005 Sb., o krajských normativech a Směrnicí č. j. 28 768/2005-45, která stanoví závazné zásady, podle kterých krajské úřady provádějí rozpis finančních prostředků státního rozpočtu.

Z těchto dokumentů vyplývá, že financování asistentů pedagoga ve školách a školských zařízeních zřizovaných obcemi a kraji probíhá normativně (na základě krajských normativů), jejichž výše je plně v kompetenci krajských úřadů.

Normativ se skládá z:

- **částky základní** - závislé na typu školského zařízení, které konkrétní dítě navštěvuje – mateřská škola, základní škola, základní škola speciální, střední škola apod.
- **příplatku** - závislé na druhu zdravotního postižení – mentální, zrakové, sluchové, apod.) a dále na způsobu integrace (individuální, skupinová)

V případě, že normativně stanovené částky nepokrývají přímé výdaje vynaložené na tuto pozici, měl by krajský úřad tyto potřeby dofinancovat z vytvořené rezervy.

Jak z tabulky č. 8 vyplývá, žádali ředitelé **běžných škol** ve sledovaném kraji pro individuálně integrované děti a žáky ve školním roce 2014/ 2015 o celkem 64, 61 úvazků asistenta pedagoga a o částku na jejich platy ve výši 16 008 889 Kč. Z toho mateřské školy 11,70 úvazku a částku 2 450 944 Kč. Souhlas s funkcí asistenta pedagoga byl krajským úřadem přidělen na všechny **požadované úvazky běžných i speciálních škol** (tedy celkem na 135,61 úvazků). Finanční prostředky (příplatky podle postižení a mimonormativně přidělené prostředky nad rámec rozpočtu škol) však činí 6 317 506 Kč, což je necelých 40% požadovaných prostředků. Je zřejmé, že ředitelé požadavky stanovují na skutečné a pokud možno vyšší platové zařazení, než je předem avizováno krajem, jak je níže popsáno v textu této práce zabývajícího se problematikou platových tříd.

Jak z přílohy A, tabulky č. 1 Financování asistenta pedagoga ve zkoumaném kraji vyplývá, počet žádostí o financování asistentů pedagoga zároveň rok od roku stoupá. Zatímco v letech 2008/2009 bylo ve zkoumaném kraji pro všechny školy včetně speciálních požadováno 66,3 úvazků pedagoga v roce 2014/2015 to bylo již 135,61 úvazků.

Finance navíc na asistenty pedagoga **speciálním školám** byly v roce 2014/2015 poukázány v rámci dohodovacího řízení o rozpočtu školy individuálně, a proto nejsou v datech tabulky zahrnuty.

Uvedené údaje vypovídají o tom, že pokud se má zvýšit počet individuálně integrovaných dětí, nebudou již finanční prostředky plynoucí ze státního rozpočtu k financování pozic asistentů pedagoga postačovat.

Důvod spatřuji v tom, že na rozdíl od ostatních zemí OECD (Organisaton for Economic Co-operation and Development), financování vzdělávání v ČR je na úrovni pouhých 5 % z hrubého domácího produktu (HDP), jak z přílohy A, tabulky č. 2 Výdaje na všechny stupně vzdělávání z hrubého domácího produktu (HDP) vyplývá. Z 37 porovnávaných zemí je ČR na páté příčce od konce. Méně než 5% má jen Itálie, Ruská federace, Maďarsko a Slovensko.

Do rozpočtu MŠMT tak proudí méně financí, než kolik je na oblasti, za které resort zodpovídá potřeba vynaložit.

Příkladem ze zahraničí může být financování tzv. podpůrných učitelů v Itálii, jejichž náplň práce je srovnatelná s náplní práce našich asistentů pedagoga. Itálie vynakládá na školství ještě méně než ČR, a to pouze 4,8 procenta z HDP. Financování podpůrných učitelů však nespadá pouze pod resort školství, nýbrž je financováno z jiných dalších státních zdrojů. Je třeba upozornit na skutečnost, že Itálie se řadí mezi přední evropské země podporující inkluzivní vzdělávání.

Asistent pedagoga je zaměstnancem školy a k jeho financování jsou určeny přednostně státem přidělené prostředky do rozpočtu školy, a to i příplatky podle postižení, nenárokové složky, mimonormativní, tj. navíc přidělené prostředky na dofinancování úvazku asistenta pedagoga a případné sponzorské dary.

Jiná situace je u asistence osobní, která se v současné době sjednává převážně prostřednictvím úřadů práce či jiných sdružení, jejichž náplní činnosti je poskytování sociálních služeb.

Při financování osobního asistenta je možné využít i jiné finanční zdroje, především zdroje zákonného zástupce, který může využít i příspěvek na péči o osobu blízkou. V praxi to vede k tendenci nahrazování asistenta pedagoga asistentem osobním a ke značnému tlaku na zákonné zástupce k finančnímu zabezpečení asistence.

Pakliže se finance získat nepodaří, dítě zůstává bez asistenta a do mateřské školy vůbec nenastoupí. Asistenta pedagoga se do škol ve sledovaném kraji nepodařilo v roce 2013/2014 z důvodu nedostatečného financování zajistit 34 dětem.

Mají zákonní zástupci dítěte s postižením vůbec zákonné právo na zřízení funkce asistenta pedagoga ke svému dítěti?

Na tomto místě uvádím usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 18. 3. 2014, ze kterého vyplývá, že nikoliv.

Usnesením II. ÚS 365/14 ze dne 18. 3. 2014 pak Ústavní soud aproboval jako ústavně konformní právní názor Nejvyššího správního soudu, dle kterého z ust. § 16 odst. 6 školského zákona nevyplývá žákovi veřejné subjektivní právo na služby asistenta pedagoga, neboť pokud pro to jsou splněny zákonem stanovené podmínky, přiděluje se asistent pedagoga do třídy, kterou navštěvuje žák se speciálními vzdělávacími potřebami.

V odůvodnění svého rozhodnutí Nejvyšší správní soud uvádí, že „služba asistenta pedagoga představuje pouze jedno z řady podpůrných opatření při vzdělávání žáků se zdravotním postižením (srov. § 1 odst. 3 vyhlášky č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, dále jen „vyhláška č. 73/2005 Sb.“). Nejvyšší správní soud považuje za zásadní, že na zřízení asistenta pedagoga ve vztahu ke konkrétnímu dítěti není právní nárok. Tento předpoklad je velmi podstatný při úvaze, zda mohla být vydáním souhlasu dotčena veřejná subjektivní práva. Ředitel školy je oprávněn, nikoli povinen, zřídit funkci asistenta pedagoga. Tato funkce se zřizuje pro školní třídu nebo studijní skupinu, ve které se vzdělává dítě se speciálními vzdělávacími potřebami, nikoli pro konkrétního žáka (srov. spojení může zřídit funkci asistenta pedagoga v § 16 odst. 9 školského zákona).“ Z tohoto důvodu neexistuje přímé veřejné subjektivní právo žáka na asistenta pedagoga, a proto není možné domáhat se ochrany žalobou proti správnímu rozhodnutí dle § 65 s.ř.s.

(Ústavní soud 2014)

Financování asistentů pedagoga ve školách a školských zařízeních zřizovaných církvemi a soukromými subjekty je realizováno formou rozvojových programů s názvem „Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením v soukromých a církevních školách“, které jsou Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy (MŠMT) každoročně vyhlašovány.

V roce 2013 byly do tohoto programu v České republice podány žádosti na 380, 126 úvazku (497 asistentů pedagoga, z toho 74 v mateřských školách) ve výši 47 738 376, Kč. Žadatelům bylo poskytnuto 100% požadované částky v maximální možné výši 126 000,-Kč na jeden celý úvazek a rok.

Financování asistentů pedagoga je neustále zdrojem meziresortních rozepří Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy (MŠMT) a Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV). V současné době přešlo financování této funkce dle platné legislativy pouze na MŠMT, avšak bez navýšení rozpočtu, který je tím pádem zcela nedostačující.

Jsou mzdové náklady na asistenta pedagoga opravdu tak vysoké?

Zařazení asistenta pedagoga do příslušné platové třídy je ustanoveno v nařízení vlády č. 222/2010 Sb., Katalog prací ve veřejných službách a správě, část 2.16, povolání č. 2.16.05. Asistent pedagoga.

Dle tohoto nařízení spadá toto zaměstnání do 4. -9. platové třídy.

Konkrétní náplň práce stanoví asistentovi ředitel školy.

Vzhledem k nedostatku finančních prostředků, některé krajské úřady při přerozdělování poskytují příspěvky alespoň v minimální výši tak, aby odpovídaly nejnižším platovým třídám. Asistenti pedagoga v mateřské škole jsou zařazeni do 4. platové třídy, asistenti pedagoga pracující ve škole základní do 7. platové třídy.

Náplň práce asistenta pedagoga:

4. platová třída

Pomocné práce při výchově se týkají pouze základních návyků a způsobů chování (pomocný vychovatel).

1. Přímá pedagogická činnost spočívající v pomocných výchovných pracích zaměřených na zkvalitnění společenského chování dětí, žáků nebo studentů.

2. Přímá pedagogická činnost spočívající v pomocných výchovných pracích zaměřených na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků.

5. platová třída

Rutinní výchovné úkony zaměřené na společenské chování, pracovní, hygienické a jiné návyky a pohybové aktivity.

1. Provádění rutinních prací při výchově dětí, žáků nebo studentů, upevňování jejich společenského chování, pracovních, hygienických a jiných návyků, péče a pomoc při pohybové aktivizaci dětí, žáků nebo studentů.

6. platová třída

Cílené výchovné působení na zkvalitnění základních návyků společenského chování.

1. Výchovné práce zaměřené na zkvalitnění společenského chování dětí a žáků nebo studentů.

Cílené výchovné působení na vytváření základních životních návyků.

2. Výchovné práce zaměřené na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků.

7. platová třída

Rutinní pedagogická činnost podle přesného usměrnění. Uplatnění najde u pedagogů zaměřených na výklad a osvojení konkrétních úzkých znalostí a postupů, např. specifické části učiva, okruhu znalostí, určité zručnosti a dovednosti. Může se vyskytnout v rámci vzdělávacího programu, předmětu nebo učební látky, např. ovládání určitého stroje, specifické technologie apod.

1. Výklad textu, popřípadě učební látky a individuální práce s dětmi a žáky nebo studenty podle stanovených vzdělávacích programů a pokynů.

8. platová třída

Asistent pedagoga podle přesného zadání a rámce stanoveného pedagogem provádí plnohodnotnou výchovnou a vzdělávací činnost.

1. Vzdělávací a výchovná činnost podle přesně stanovených postupů a pokynů učitele nebo vychovatele zaměřená na speciální vzdělávání, individuální vzdělávání nebo specifické výchovné potřeby dítěte, žáka nebo studenta nebo skupiny dětí, žáků nebo studentů.

9. platová třída

Samostatné vykonávání pedagogických činností asistentem pedagoga na základě rámcových pokynů speciálního pedagoga a učitele.

1. Samostatná vzdělávací a výchovná činnost při vyučování, zaměřená na speciální vzdělávací potřeby dítěte, žáka nebo studenta podle rámcových pokynů učitele nebo speciálního pedagoga.
2. Samostatná vzdělávací, výchovná nebo speciálně-pedagogická činnost vykonávána v souladu se stanoveným individuálním vzdělávacím plánem dítěte, žáka nebo studenta podle rámcových pokynů speciálního pedagoga školského poradenského zařízení a v souladu s pokyny učitele.

(Nařízení vlády č. 222/2010 Sb.).

Z přílohy A., tabulky č. 3 Výše mzdy asistenta pedagoga ve vybraných platových třídách vyplývá, že asistenta pedagoga s malou praxí řadíme do platové třídy, zaručující odměnu skoro na úrovni minimální mzdy, která je pro rok 2015 stanovena ve výši 9 200,-Kč, a dokonce pod úroveň zaručené mzdy, jejíž výše je v roce 2015 10 200,-Kč (Nařízení vlády č. 204/2014 Sb.).

Minimální mzda absolutně nejnižší cena práce bez ohledu na její složitost, druh, množství a kvalitu, kterou je zaměstnavatel povinen zaměstnanci poskytnout. Minimální mzda se vztahuje na všechny zaměstnance v pracovním a obdobném vztahu (Zákon č. 262/2006).

Zaručená mzda stanoví nejnižší cenu práce s ohledem na složitost, odpovědnost a namáhavost vykonávané práce. Jedná se o mzdu nebo plat, na kterou zaměstnanci vzniklo právo podle zákoníku práce, smlouvy, vnitřního předpisu, mzdového nebo platového výměru za stanovenou týdenní pracovní dobu 40 hodin (Nařízení vlády č. 567/2006).

Závěrem lze konstatovat, že finance na asistenty pedagoga jsou velice omezené. Což je hlavní překážka pro zřízení této funkce na mnohých mateřských školách. Zároveň ohodnocení této práce není dostatečné a mnoho potencionálních zájemců o tuto pozici odradí nízká mzda. Často je tedy velice obtížné vhodného asistenta pedagoga pro konkrétní dítě a v konkrétním regionu nalézt.

Využití asistenta pedagoga při práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami v mateřských školách je jedním ze stěžejních podpůrných a vyrovnávacích opatření. V mnoha případech nezbytným předpokladem úspěšného zapojení dětí do hlavního vzdělávacího proudu a zásadní měrou ovlivňující budoucí integrační snahy.

Není proto velkým překvapením, že i tuzemská justice začíná být konfrontována s případy, kdy se jednotlivci domáhají soudní cestou toho, aby principy inkluzivního vzdělávání nezůstaly jen na papíře.

Tato snaha však doposud příliš úspěšná není, byť z odůvodnění jednotlivých rozhodnutí plyne, že soudy jsou připraveny za určitých okolností poskytnout ochranu i takto uplatněným právům. Rozsudkem 7 Ans 21/2012-22 ze dne 4. 4. 2013 Nejvyšší správní soud zamítl kasační stížnost brojící proti odmítnutí žaloby proti nezákonnému zásahu ze strany obce, která nepřijala stěžovatele ke vzdělávání v základní škole v místě jeho pobytu s odůvodněním, že není v možnostech obce zajistit vzdělávání žalobce s ohledem na jeho zdravotní postižení.

Stěžovatel byl správními soudy odkázán na podání žaloby proti rozhodnutí o nepřijetí k základnímu vzdělávání. Současně Nejvyšší správní soud uvedl, že jsou-li „důvodem jeho nepřijetí ke studiu nedostatečné podmínky pro vzdělání, pak se jedná i o důvod, který je s to založit nezákonnost rozhodnutí o nepřijetí k základnímu vzdělávání.“

(JUDr. Ondřej Moravec, Ph.D. Právní výklad k Ústavněprávní ochraně práva na vzdělávání).

ZÁVĚR

Cíl diplomové práce byl splněn.

Bylo zjištěno, že:

- zkoumaný region má podmínky pro integrovanou předškolní výchovu a vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami;
- pedagogičtí pracovníci, v našem případě ředitelé a ředitelky mateřských škol v Libereckém kraji se nedomnívají, že běžné MŠ jsou schopny za stávajících podmínek stejné úrovně edukace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami jako MŠ speciální. Přičemž hlavní důraz je kladen na nemožnost naplnění podmínek pro integraci v běžných třídách mateřských škol;
- za stávajících podmínek, které běžné mateřské školy pro individuální integraci nabízejí, rodiče dětí se speciálními vzdělávacími potřebami nejsou pro jejich zařazení do běžné třídy MŠ.

Mateřské školy budou schopny poskytnout stejné podmínky pro edukaci integrovaných dětí se speciálními vzdělávacími potřebami jako mateřské školy speciální případně speciální třídy běžných mateřských škol, budou-li splněny následující podmínky:

- malá skupina dětí ve třídě,
- lépe kvalifikovaný personál,
- kvalitnější technické pomůcky.

Absence splnění výše uvedených podmínek tvoří aktuálně překážky, které efektivní individuální integraci v běžných mateřských školách v současné době brání.

Pro ředitele běžných mateřských škol je v současné době velice obtížné až nemožné tyto podmínky naplnit.

Návrhy opatření:

- Efektivnější využití stávající v legislativě ukotvené pozice asistenta pedagoga, jako jednoho ze stěžejních podpůrných a vyrovnávacích opatření.
- Dostatečné finanční ohodnocení práce asistenta pedagoga.
- Zajištění dostatečného financování pozice asistenta pedagoga..
- Zajištění dalších finančních zdrojů, které budou v mateřských školách využity pro zajištění podmínek k integraci.

Mnohé z návrhů opatření se opírají o zdroje financování.

Bohužel podfinancování školství je v současné době palčivým problémem týkající se celého školského systému. Nebude-li tento problém v blízké budoucnosti vyřešen, integrační proces bude stagnovat a o inkluzi, tak jak ji známe z některých sousedních zemí, nemůže být v našich podmínkách ani řeč.

Termín integrace se skloňuje ve všech pádech, nicméně v současné době chybí dostatečná podpora k její realizaci.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

DOLEŽALOVÁ, P., 2010. Inkluzivní vzdělávání – cesta k sociální kohezi. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2010 [vid. 29. 10. 2011]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/12156_1_1/

HRUBÝ, J., 1992. Zpráva o situaci zdravotně postižených a nejnaléhavějších úkolech, které je třeba vyřešit. In: *Vláda české republiky* [online]. 14. 01. 1992 [vid. 27. 10. 2013]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/vvzpo/dokumenty/zp1992.pdf>

CHVÁTALOVÁ, H., 2005. *Jak se žije dětem s postižením: problematika pěti typů zdravotního postižení*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7367-013-5.

CHVÁTALOVÁ, H., 2012. *Jak se žije dětem s postižením po deseti letech*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0086-4.

KERROVÁ, S., 1997. *Dítě se speciálními potřebami*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-147-9.

KLUWER, 2009. *Výchovné poradenství* Praha: Wolters Kluwer ČR. ISBN 978-80-7357-498-5.

MICHALOVÁ, Z., 2006. *Speciální pedagogika I. díl-terminologické vymezení*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 80-7372-109-0.

MORAVEC, O. 2014. Ústavně právní ochrana práva na vzdělání - právní rozbor. In: *Advokátní kancelář Hartmann, Jelínek, Fráňa a partneři* [online]. [vid. 18. 1. 2015]. Dostupné z: http://www.hjf.cz/downloads/dokumenty/ustavnepravni-ochrana-prava-na_pdf

MPSV- Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011. Úmluva o právech osob se zdravotním postižením a opční protokol. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [vid. 18. 11. 2014]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/11846/Umluva_OSN_o_pravech_osobe_se_zdravotnim_postizenim.pdf

MŠMT- Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, 2013. Statistická ročenka školství 2012/2013. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online].

[vid. 18. 11. 2013]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190, s. 10333–10345.

Nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. [online]. [vid. 18. 1. 2015]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/8980/Katalog_praci_UZ_1_10_2010.pdf

Nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatků ke mzdě za práce ve ztíženém pracovním prostředí. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. [online]. [vid. 18. 1. 2015]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/ppropo.php?ID=nv567_2006

Nařízení vlády č. 204/2014 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. [online]. [vid. 18. 1. 2015]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/19291/NV_204_2014.pdf

OECD 2014. Education at a Glance 2014. In: *Organisation for Economic Co-operation and Development* [online]. [vid. 21. 01. 2015]. Dostupné z: www.oecd.org/edu/eag.htm.

OPRAVILOVÁ, E., 1985. Základní problémy teorie předškolní výchovy. In: DOSTÁL, A. M., OPRAVILOVÁ, E. *Úvod do předškolní pedagogiky*. 2. doplněné vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 14-514-88.

PEŠATOVÁ, I., TOMICKÁ, V., 2007. *Úvod do integrativní speciální pedagogiky*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-268-5.

PIPEKOVÁ, J. a kol. 2006. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2. rozšířené a přepracované vyd. Brno: Paido – edice pedagogické literatury. 80-7315-120-0.

SMOLÍKOVÁ, K., aj., 2004. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze. ISBN 80-87000-00-5.

SOVÁK, M., 1986. *Nárys speciální pedagogiky*. 6.vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. Bez ISBN..

Ústavní soud 2014. Usnesení II. ÚS 365/14 ze dne 18. 3. 2014 In: *Salvia – informační systém pro advokátní kancelář* [online]. [vid. 22. 1. 2015]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/II.US365/14>

VÁGNEROVÁ, M., 2007. *Psychologické podmínky vzdělávání zdravotně, sociálně a sociokulturně znevýhodněných lidí*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-184-8.

VÍTKOVÁ, M., ed., 2004. *Integrativní speciální pedagogika – Integrace školní a speciální*. 2. rozšířené a přepracované vyd. Brno: Paido – edice pedagogické literatury. ISBN 80-7315-071-9.

Vyhláška č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání, ve znění vyhlášky č. 43/2006. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2005, částka 4, s. 61.

Vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných ve znění vyhlášky č. 147/2011 Sb. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2005, částka 20, s. 503–508.

WILDOVÁ, R., 2011. Kam kráčíš česká pedagogiko? *Poradce ředitele mateřské školy*, roč. I., č. 2, s. 15–19. ISSN 1804-9745.

WHO 2010. European Declaration on the Health of Children and Young People with Intellectual Disabilities and their Families. In: *World Health Organisation* [online]. [vid. 26. 12. 2014]. Dostupné z: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0015/121263/e94506.pdf

Zákon č. 206/2009 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 61, s. 2902–2913.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 84, s. 3146 – 3272.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190, s. 10262–10324.

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190, s. 10333–10345.

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha A   Doplnující informace ke kapitole „Doporučení“
- Příloha B   Vzor dotazníku pro ředitelky a ředitele mateřských škol
- Příloha C   Vzor dotazníku pro rodiče dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

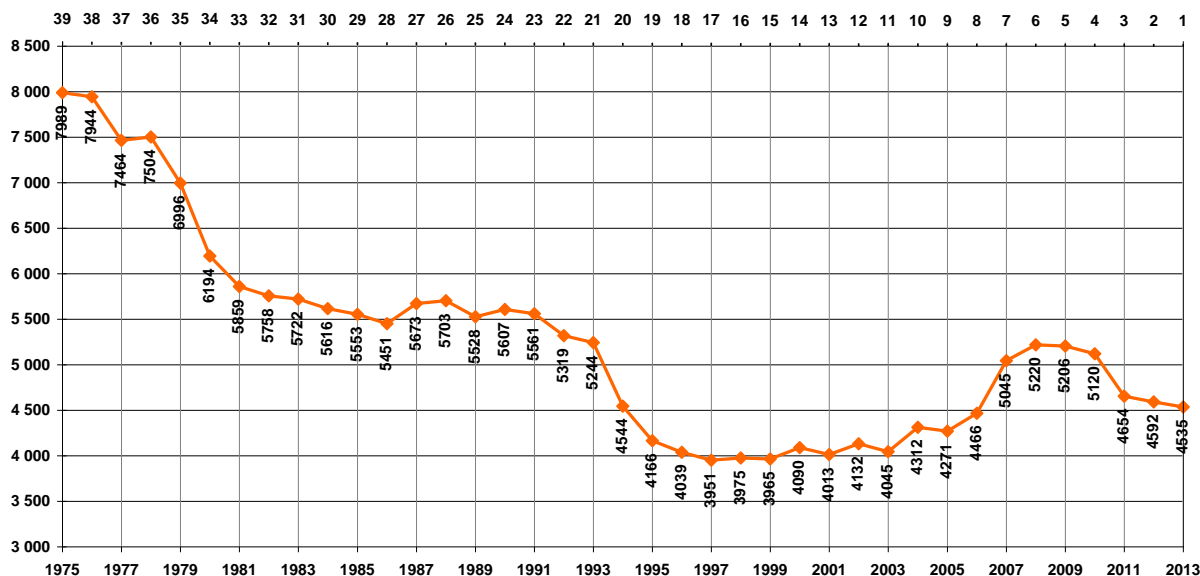

PŘÍLOHA A

Doplňující informace ke kapitole „Doporučení“

Graf č. 1 Vývoj počtu narozených dětí v Libereckém kraji od roku 1975

**Vývoj počtu narozených v Libereckém kraji od roku 1975
(s uvedením věku v letošním roce)**

Zdroj: Krajský úřad

Tabulka č. 1 Financování asistenta pedagoga ve zkoumaném kraji

Školní rok	Úvazek- požadave k školy	Požadavek školy (Kč)	Příplatek rozpisu rozpočtu (Kč)	Přidělený úvazek	Přidělené mzdové prostředky + příplatky (Kč)
2013/2014	94, 39	23 071 704	3 768 940	18, 05	7 560 103
Školy běžné i speciální					
- z toho 23 MŠ	9,30	2 402 652	452 738	1,62	595 660
2014/2015	64,61	16 008 889	2 579 986	17,90	6 317 506

Pouze běžné školy *					
- z toho 23 MŠ	11,70	2 450 499	591 682	2,98	622 224

Zdroj: Krajský úřad

Tabulka č. 2 Výdaje na všechny stupně vzdělávání z hrubého domácího produktu (HDP)

Model výpočtu % HDP vynaloženého na vzdělávání	rok 2011
% HDP vynaložené na vzdělávání v ČR	5%
% HDP vynaložené na vzdělávání v Dánsku	8%
% HDP vynaložené na vzdělávání v zemích: Argentina, Island, Jižní Korea, Nový Zéland, Norsko, Izrael	Více než 7%
% HDP vynaložené v průměru zemí OECD	6,1%

Zdroj: OECD 2014, s.222

Tabulka č. 3 Výše mzdy asistenta pedagoga ve vybraných platových třídách

Stupeň	Praxe	4. platová třída	5. platová třída	6. platová třída	7. platová třída	8. platová třída	9. platová třída
1	do 6 let	9 890,-	10 720,-	11 600,-	12 580,-	16 100,-	20 200,-
2	do 12 let	10 670,-	11 550,-	12 530,-	13 560,-	16 750,-	20 500,-
3	do 19 let	11 440,-	12 420,-	13 460,-	14 650,-	17 600,-	20 980,-
4	do 27 let	12 370,-	13 410,-	14 550,-	15 740,-	18 600,-	21 630,-
5	nad 27 let	13 300,-	14 440,-	15 630,-	16 980,-	19 700,-	22 550,-

Zdroj: Nařízení vlády č. 564/2006

PŘÍLOHA B

Vzor dotazníku pro ředitelky a ředitele mateřských škol

Vážené kolegyně ředitelky, vážení kolegové ředitelé mateřských škol v Libereckém kraji,

obracím se na Vás z pozice ředitelky běžné mateřské školy, v současné době studující magisterský studijní program Speciální pedagogika na Technické univerzitě v Liberci, se žádostí o spolupráci při mé diplomové práci na téma:

Děti se speciálními vzdělávacími potřebami v předškolní výchově.

Cílem mé práce je nejen získat statistické údaje o těchto dětech, nýbrž i zjistit podmínky pro jejich vyhledávání, diagnostiku a výchovu, a další okolnosti a názory na jejich zařazování k předškolnímu vzdělávání.

Prosím Vás o Váš názor a upřímnou odpověď. Ve zpracovaných údajích nebude nikde uvedeno Vaše jméno ani škola.

Předem velice děkuji.

Ing., Bc. Renata Rydvalová, ředitelka MŠ U Potůčku, Liberec

---

1. Prosím doplňte:

Řídíte MŠ speciální pro děti.....

Řídíte MŠ se speciální třídou (třídami) pro děti.....

Řídíte MŠ s integrovaným dítětem (dětmi) s tímto druhem postižení.....

.....

.....

2. Vyznačte Vaši mateřskou školu co do velikosti podle počtu dětí:

<i>celkem</i>	<i>z toho dětí se speciálními vzdělávacími potřebami</i>
5-30	.....
31-60	.....
61-90	.....
91-120	.....
120 a více	.....

Pokud se u dětí již v raném předškolním věku objevují ve srovnání s vrstevníky nějaké anomálie, či podezření na zdravotní postižení, přimlouvá se současná věda za včasnou diagnostiku a následnou péči (rodiče zpravidla tuto možnost srovnání nemají).

3. Domníváte se, že tato diagnostika je pro všechny děti:

- plně dostupná
- dostupná jen ve velkých městech
- nedostatečně dostupná
- bráněna nepochopením rodičů
- ovlivněna jinými důvody např. ....

4. Jak fungují školská poradenská zařízení v regionu (Pedagogicko poradenská poradna-PPP, Speciálně-pedagogické centrum-SPC)?

- Na vyšetření dítěte se čeká:
  - 1 měsíc a méně
  - 2-3 měsíce
  - 4 měsíce a více

Dle mého názoru je to tak v pořádku:

Ano

Ne

- Pracovník zařízení dochází do mateřské školy dítě pozorovat:
  - 1x rok
  - 1x za dva roky
  - 1x za tři roky

Dle mého názoru je to tak v pořádku:

Ano

Ne

- Poradenské zařízení poskytuje rodičům a škole s jejich souhlasem nález a doporučení na další postup.

Ano

Ne

- Poradenské zařízení :
  - zajišťuje pomůcky.
  - zajišťuje podpůrná opatření a jaká.....
  - pomáhá škole jiným způsobem např. ....

.....

5. Zákon umožňuje následující formy speciálního vzdělávání. Zatrhněte tu, která přísluší Vaší škole:

- Individuální integrace v běžné MŠ
- Skupinová integrace ve třídě, či oddělní běžné MŠ
- Skupinová integrace ve škole samostatně zřízené pro děti se zdravotním postižením
- Integrace ve speciální škole pro jiný druh postižení

- V samostatné speciální škole
- Případně v jiné kombinaci.....

6. Jaký je Váš názor na individuální integraci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných MŠ? Při této integraci musí být brán ohled především na:

- Věk dítěte
- Druh postižení
- Hloubku postižení
- .....
- .....

7. Domníváte se, že v některých případech je integrace nevhodná vzhledem k:

- Druhu a charakteru postižení
- K hloubce postižení
- K nárokům na odbornost pedagogického personálu v běžných MŠ
- K nárokům na technické pomůcky a jejich obsluhu
- K chybějícím odborným předpokladům pedagogického personálu (neznalost znakové řeči, Brailova písma, apod.)
- Případně pro jiné důvody

8. Integraci nejčastěji odmítají:

- Rodiče dětí
- Ředitelé běžných MŠ
- Zdravotnická zařízení
- Další.....

9. Z celkového počtu dětí se speciálními vzdělávacími potřebami z mé MŠ, by z mého pohledu bylo možné individuálně integrovat:

0%   5%   10%   20%   30%   40%   50%   60%   70%   80%   90%

10. Domníváte se, že běžné MŠ jsou všeobecně na integraci připraveny:

- Velmi dobře
- Dobře
- Částečně
- Nedostatečně

Děkuji.

PŘÍLOHA C

Vzor dotazníku pro rodiče dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

Vážený rodiče,

obracím se na Vás z pozice ředitelky běžné mateřské školy, v současné době studující magisterský studijní program Speciální pedagogika na Technické univerzitě v Liberci, se žádostí o spolupráci při mé diplomové práci na téma:

Děti se speciálními vzdělávacími potřebami v předškolní výchově.

Cílem mé práce je nejen získat statistické údaje o těchto dětech, nýbrž i zjistit podmínky pro jejich vyhledávání, diagnostiku a výchovu, a další okolnosti a názory na jejich zařazování k předškolnímu vzdělávání.

Prosím Vás o Váš názor a upřímnou odpověď. Vyberte je prosím z nabídnutých odpovědí případně doplňte.

Předem velice děkuji.

Ing. Bc. Renata Rydvalová, ředitelka MŠ U Potůčku, Liberec

---

1. Prosím doplňte:

Mé dítě navštěvuje MŠ speciální.....

Mé dítě navštěvuje speciální třídu pro děti.....při běžné MŠ

Mé dítě je integrováno v běžné MŠ .....

2. Postižení mého dítěte je v oblasti:

- Tělesné
- Mentální
- Smyslové
  - zrakové
  - sluchové
- Kombinované

Pokud se u dětí již v raném předškolním věku objevují ve srovnání s vrstevníky nějaké anomálie, či podezření na zdravotní postižení přimlouvá se současná věda za včasnou diagnostiku a následnou péči již v tomto věku před nástupem do školy (rodiče zpravidla tuto možnost srovnání nemají).

3. Domníváte se jako rodič, že tato diagnostika je pro všechny děti:

- plně dostupná

- dostupná jen ve velkých městech
- nedostatečně dostupná
- ovlivněna jinými důvody např. ....

4. Jak fungují školská poradenská zařízení v regionu (Pedagogicko-psychologická poradna-PPP, Speciálně-pedagogické centrum-SPC)?

- Na vyšetření dítěte se čeká:
  - 1 měsíc a méně
  - 2-3 měsíce
  - 4 měsíce a více

Dle mého názoru je to tak v pořádku:

Ano

Ne

- Pracovník zařízení dochází do mateřské školy dítě pozorovat:
  - 1x rok
  - 1x za dva roky
  - 1x za tři roky

Dle mého názoru je to tak v pořádku:

Ano

Ne

- Poradenské zařízení poskytuje rodičům a škole s jejich souhlasem nález a doporučení na další postup.

Ano

Ne

- Poradenské zařízení :
  - zajišťuje pomůcky.
  - zajišťuje podpůrná opatření a jaká.....
  - pomáhá nám jiným způsobem např. ....

.....

5. Jaký je Váš názor na individuální integraci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných MŠ? Při této integraci musí být brán ohled především na:

- Věk dítěte
- Druh postižení
- Hloubku postižení
- Případně na co ještě

.....

.....

6. Domníváte se, že v některých případech je integrace nevhodná vzhledem k:

- Druhu a charakteru postižení
- K hloubce postižení

- K nárokům na odbornost pedagogického personálu v běžných MŠ
  - K nárokům na technické pomůcky a jejich obsluhu
  - K chybějícím odborným předpokladům pedagogického personálu (neznalost znakové řeči, Braillova písma, apod.)
  - Případně pro jiné důvody
- .....
- .....

7. Integraci nejčastěji odmítají:

- Rodiče dětí
- Ředitelé běžných MŠ
- Zdravotnická zařízení
- Případně někdo další.....

8. Jaké hlavní důvody vedly k Vašemu rozhodnutí k umístění dítěte právě do Vaší MŠ:

- malá skupina dětí ve třídě
  - nižší náklady spojené s docházkou do naší MŠ
  - vstřícnější přístup pedagogického personálu
  - lépe kvalifikovaný personál
  - kvalitnější technické pomůcky
  - lepší dopravní dostupnost MŠ
  - úspěšnější socializace mého dítěte
  - jeho lepší uplatnění ve společnosti do budoucna
- .....

9. Domníváte se, že běžné MŠ jsou všeobecně na integraci připraveny:

- Velmi dobře
- Dobře
- Částečně
- Nedostatečně

Chcete-li se k tématu dále vyjádřit, prosím zde:

Velice děkuji.